

Onderwerp

Instemming met Operationeel Programma INTERREG VI A Deutschland-Nederland

Kern mededeling:

In het kader van de actieve informatieplicht informeren wij u over het besluit van GS om in te stemmen met het concept Operationeel Programma Interreg VI A Deutschland-Nederland (OP DE-NL) voor de nieuwe programmaperiode 2021-2027. Na instemming van de colleges van alle betrokken acht provincies zal het concept OP DE-NL ter beoordeling en vaststelling worden voorgelegd aan de Europese Commissie (EC).

Mededeling:

Flevoland participeert sinds 1994 in een aantal Europese Structuurfondsen, waaronder het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Vanuit EFRO worden ontwikkelingen en structurele aanpassingen van Europese regio's op het gebied van concurrentiekracht en werkgelegenheid gefinancierd. Het bekendst is wellicht het *nationale* programma Kansen voor West waarin Flevoland vanaf 2007 zeer succesvol samenwerkt met de drie Randstadprovincies en de vier grote steden, onder meer op het gebied van innovatie en koolstofarme economie. Waar sprake is van *internationale* samenwerking gaat het in het kader van EFRO om de Interreg-programma's. Interreg werd in 1990 opgericht om de samenwerking tussen regio's binnen Europa te verbeteren. Het is één van de oudste en grootste subsidiefondsen dat samenwerking in projecten tussen nationale, regionale en lokale partijen uit verschillende lidstaten financiert. Interreg kent drie vormen van samenwerking, Interreg A met als basis *grensoverschrijdende* samenwerking, Interreg B met als basis *transnationale* samenwerking (bijvoorbeeld samenwerking in het Noordzeegebied en Noordwest Europa) en Interreg Europe, dat zich kenmerkt door *interregionale* samenwerking, d.w.z. samenwerking tussen de lidstaten.

De provincie Flevoland is vanaf 2014 partner in het Interreg A programma Deutschland-Nederland 2014-2020. Het samenwerkingsprogramma strekt zich uit van de Waddenzee tot de Neder-Rijn. Overheden, bedrijven, instellingen, stichtingen en verenigingen kunnen subsidieaanvragen indienen. Partners in het programma zijn naast de Provincie Flevoland het Ministerium für Wirtschaft, Energie, Industrie, Mittelstand und Handwerk des Landes Nordrhein-Westfalen, Ministerie van Economische Zaken & Klimaat van Nederland, Niedersächsische Staatskanzlei, Provincie Groningen, Provincie Fryslân, Provincie Drenthe, Provincie Overijssel, Provincie Gelderland, Provincie Noord-Brabant, Provincie Limburg en enkele EU-regio's. In de programmaperiode 2014-2020 hebben de provincie, Flevolandse bedrijven en instellingen zeer succesvol geparticipeerd in een 15-tal projecten met een totaal investeringsvolume van ruim € 60 miljoen. Het betreft een diversiteit aan projecten, waaronder projecten voor de verduurzaming van de binnenvaart, het verkorten van voedselketens, projecten op het gebied van de gezondheidszorg, natuurbeheer en innovaties in de (precisie) landbouw.

Vanaf 2021 worden de Europese subsidieprogramma's voor de volgende programmaperiode 2021-2027 opgestart. Om uitvoering te mogen geven aan de nieuwe programmaperiode dient, zoals dat ook voor de programmaperiode 2014-2020 is gebeurd - een Operationeel Programma (OP) opgesteld en ter goedkeuring voorgelegd te worden aan de Europese Commissie (EC). Het nieuwe OP is thans in concept gereed.

Registratienummer

2802087

Datum

15 juni 2021

Afdeling/Bureau

GE-PME

Openbaarheid

Openbaar

Portefeuillehouder

Appelman, J.N.J.

Ter kennisname aan PS en burgerleden

Na instemming hiervan door de acht provinciale colleges zal het concept worden gezonden naar de EC. Verwacht wordt dat de EC na de zomer of vroeg in het najaar het OP DE-NL vaststelt, waarna het nieuwe programma waarschijnlijk in het eerste kwartaal van 2022 in uitvoering wordt genomen.

Voor de uitvoering van het nieuwe programma is gekozen voor 4 inhoudelijke prioriteiten:

1. *Een innovatiever programmagebied:* stimulering van proces-, product- en sociale innovaties met name op de thema's High Tech Systemen & Materialen (HTSM), Agro & Food en Health & Care.
2. *Een groener programmagebied:* stimulering van product-, proces- en sociale innovaties op het gebied van duurzaamheid, CO2-reductie en circulaire economie.
3. *Een verbonden grensgebied:* stimulering van samenwerking op de terreinen onderwijs, gezondheid en arbeidsmarkt.
4. *Een Europa dicht bij de burger in het grensgebied:* deze prioriteit richt zich op de samenwerking tussen overheden, instanties, bedrijven, stichtingen en verenigingen.

Deelname aan het Deutschland-Nederland programma is in de nieuwe programmaperiode weer zeer relevant en biedt toegevoegde waarde in samenhang met de uitvoering van ons provinciaal beleid. Dat geldt met name voor de prioriteiten 1 en 2.

Bijlagen

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de WOB (ja/nee aangeven)
Operationeel Programma Deutschland-Nederland (conceptversie 10.0 d.d. 28 mei 2021)	2801316	Ja

Ter inzage in de leeskamer

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de WOB (ja/nee aangeven)
Geen		

Samenwerkingsprogramma 2021-2027

CONCEPT

Samenwerkingsprogramma 2021-2027

Versie 1.0

CCI		
Titel		
Versie		
Eerste jaar	2021	
Laatste jaar	2027	
Subsidiabel vanaf	01-01-2021	
Subsidiabel tot	31-12-2029	
Nummer besluit Commissie		
Datum besluit Commissie		
Nummer wijzigingsbesluit lidstaat		
Datum wijzigingsbesluit lidstaat		
Datum inwerkingtreding wijzigingsbesluit lidstaat		
Onder het samenwerkingsprogramma vallende NUTS-regio's	DE941 Stadt Delmenhorst DE942 Emden, Kreisfreie Stadt DE943 Stadt Oldenburg DE944 Osnabrück, Kreisfreie Stadt DE945 Stadt Wilhelmshaven DE946 Ammerland DE947 Aurich DE948 Cloppenburg DE949 Emsland DE94A Friesland (D) DE94B Grafschaft Bentheim DE94C Leer DE94D Landkreis Oldenburg DE94E Osnabrück, Landkreis DE94F Landkreis Vechta DE94G Landkreis Wesermarsch DE94H Wittmund DEA11 Stadt Düsseldorf DEA12 Duisburg, Kreisfreie Stadt DEA14 Krefeld, Kreisfreie Stadt DEA15 Mönchengladbach, Kreisfr. Stadt DEA1B Kleve DEA1D Rhein-Kreis Neuss DEA1E Viersen DEA1F Wesel DEA33 Münster, Kreisfreie Stadt	DEA34 Borken DEA35 Coesfeld DEA37 Steinfurt DEA38 Warendorf NL111 Oost-Groningen NL112 Delfzijl en omgeving NL113 Overig Groningen NL121 Noord-Friesland NL122 Zuidwest-Friesland NL123 Zuidoost-Friesland NL131 Noord-Drenthe NL132 Zuidoost-Drenthe NL133 Zuidwest-Drenthe NL211 Noord-Overijssel NL212 Zuidwest-Overijssel NL213 Twente NL221 Veluwe NL224 Zuidwest-Gelderland NL225 Achterhoek NL226 Arnhem/Nijmegen NL230 Flevoland NL413 Noordoost-Noord-Brabant NL414 Zuidoost Noord-Brabant NL421 Noord-Limburg NL422 Midden-Limburg

1. Programmastrategie: belangrijkste ontwikkelingsproblemen en beleidsreacties

1.1. Programmagebied

Het programmagebied van Interreg Deutschland-Nederland is in de loop van de 30-jarige geschiedenis van Interreg regelmatig aangepast aan de ontwikkelingen op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking en heeft zich hierdoor ontwikkeld tot een samenhangend gebied waar effectieve grensoverschrijdende samenwerking plaatsvindt. De partners van het programma hechten er veel waarde aan dat de bestaande verbindingen, netwerken en connecties blijven bijdragen aan een actieve economische, sociale en territoriale ontwikkeling van het grensgebied in Interreg VI.

1.2. Samenvatting van de belangrijkste gemeenschappelijke vraagstukken

Grensoverschrijdende samenwerking in het kader van Interreg heeft in de Nederlands-Duitse grensregio een lange traditie. Talrijke projecten die in het grensgebied zijn uitgevoerd hebben de ontwikkeling en consolidatie van goede samenwerkingsstructuren tussen de desbetreffende politieke en administratieve entiteiten, alsmede tussen andere partners uit de publieke en private sector in de regio mogelijk gemaakt en deze structuren hebben geleid tot een verstrekkend Duits-Nederlands partnerschap. Grensoverschrijdende samenwerking is veel breder dan de Interreg-programma's alleen.

Langs de Duits-Nederlandse grens is met de oprichting van de Euregio's (vanaf 1958) en sinds de uitvoering van meerdere Interreg-programma's vanaf 1989 een traditie van grensoverschrijdende samenwerking gegroeid. Tussen Duitsland en Nederland hebben consultaties plaatsgevonden, zowel op nationaal als regionaal niveau en zijn vele akkoorden en overeenkomsten gesloten en gemeenschappelijke verklaringen opgesteld, waarin afspraken zijn gemaakt over samenwerking op onderwerpen als klimaatbescherming, milieu, natuurbescherming, economie, onderwijs, wetenschap, arbeidsmarkt en binnenlandse veiligheid en justitie. Voorbeelden hiervan zijn onder andere: Strategie Noord (een grensoverschrijdende strategie opgesteld door de noordelijke Nederlandse provincies en de regio Weser-Ems in Duitsland) en de structurele financiering van de GrensInfoPunten langs de Duits-Nederlandse grens.

In de loop der jaren zijn tal van initiatieven ontstaan om de grensoverschrijdende samenwerking te concretiseren. De regio's hebben daarin een grote rol gespeeld en zullen die rol ook blijven vervullen. Op diverse ambtelijke en bestuurlijke niveaus zijn werkgroepen ingesteld op vele beleidsterreinen. Daarnaast zijn er ook sectorale initiatieven, al dan niet met participatie van intermediaire organisaties en bedrijfsleven. Als concrete voorbeelden van initiatieven kunnen GROS, de grenslandconferentie, het afstemmen van Smart Specialisation strategieën, vertaling van missiegedreven innovatiebeleid naar de grensregio, de Grensinfopunten, het opstellen van samenwerkingsagenda's en samenwerking tussen het bedrijfsleven (MKB) worden benoemd, maar ook periodieke ontmoetingen tussen politieke bestuurders aan weerszijden van de grens. Dit alles heeft bijgedragen aan versterking van de innovatiekracht, wederzijdse samenwerking en aan de vermindering van de barrièrewerking van de grens.

Fysieke obstakels en toegankelijkheid zijn over het algemeen geen issue langs de Duits-Nederlandse grens en culturele obstakels zijn minder aanwezig in vergelijking tot het EU-gemiddelde. Niettemin wordt bij de initiatieven die er zijn steeds opnieuw bevestigd dat verschillen op het gebied van rechtssystemen, publieke en private dienstverlening, onderwijs, arbeidsmarkt en cultuur hun weerslag hebben en grensoverschrijdende samenwerking niet eenvoudig maken. Ondanks tientallen jaren van Europese grensoverschrijdende samenwerking en het wegvallen van grenscontroles, veroorzaakt de Duits-Nederlandse landsgrens ook anno 2021 nog barrières en blijft een deel van het beschikbare (economische) potentieel hierdoor onbenut. Deze barrières zijn bijvoorbeeld zichtbaar op het gebied van taal, juridische verschillen en (arbeids)cultuurverschillen.

Om deze barrières te slechten is het noodzakelijk om te blijven investeren in een duurzame samenwerkingsrelatie met de burens en uit te gaan van een toekomstgerichte grensoverschrijdende samenwerkingsagenda, die zich nadrukkelijk richt op het wegnemen van resterende hardnekkige grensoverschrijdende belemmeringen en het versterken van de economische positie van de grensregio door in te zetten op gezamenlijke kansen in het programmagebied.

Voor de nieuwe programmaperiode 2021-2027 zal de grensregio opnieuw worden geconfronteerd met de uitdaging om voor de komende jaren op behoeften gebaseerde prioriteiten en doelstellingen vast te stellen die een zo succesvol mogelijke ontwikkeling van het grensgebied faciliteren. Het is belangrijk om toekomstige grensoverschrijdende activiteiten niet aan het toeval over te laten, maar om duidelijk te zijn over de thematische gebieden waarop de verdere ontwikkeling van het programmagebied moet plaatsvinden en waar een toegevoegde waarde kan worden bereikt. Deze thema's zullen dan speciale ondersteuning krijgen met behulp van Interreg. Welke thema's dit zijn, en hoe tot deze keuze is gekomen zal duidelijk gemaakt worden in hoofdstuk 1.3, waar de gekozen beleidsdoelstellingen en specifieke doelstellingen weergegeven en onderbouwd worden.

Uit de strategische analyse komen een aantal adviezen naar voren, waaronder een advies om onderstaande uitgangspunten te gebruiken bij de keuze voor prioriteiten en doelstellingen in Interreg VI. Dit advies is als volgt geformuleerd :

Algemene uitgangspunten voor de nieuwe prioriteiten en doelstellingen zijn dat zij:¹

- zich richten op de bijzondere sterke en potentiële punten van het programmagebied,
- anticiperen op toekomstige grensoverschrijdende uitdagingen,
- de uitdagingen in het programmagebied aangaan,
- zijn afgestemd op de behoeften van de actoren en personen in het programmagebied,
- succesvolle ontwikkelingen uit INTERREG V oppakken en naar een hoger kwaliteitsniveau tillen,
- veel en nieuwe actoren aantrekken voor grensoverschrijdende samenwerking en hen bij de uitvoering ervan betrekken.

Hoewel het Duits-Nederlandse grensgebied zich heeft ontwikkeld tot een welvarende regio in Europa, biedt de actuele sociaal-economische situatie bedrijven en burgers in de grensregio op dit moment een groot aantal nieuwe uitdagingen. Uitdagingen die te maken hebben met de klimaatadaptatie, klimaatmitigatie, innovatievermogen en uitdagingen, die te maken hebben met de leefbaarheid en samenwerking in het Duits-Nederlandse grensgebied. Daarbinnen vormen grensoverschrijdende belemmeringen op de arbeidsmarkt, gezondheidszorg, vervoersverbindingen, onderwijsfaciliteiten en taalgebruik knelpunten. Ook de verschillende transitie's, van fossiel naar hernieuwbare energie, van lineair naar circulair en van interventie naar preventie zijn van belang. Ook de coronacrisis, die vanaf het voorjaar van 2020 ook ons programmagebied raakt biedt de nodige uitdaging. Een nieuwe manier van samenwerking ontstaat, waarbij het fysiek samenwerken vaak niet mogelijk is. Er zal per onderwerp moeten worden ingezet op het bij elkaar brengen van relevante actoren op alle niveau's, om samen actief te zoeken naar manieren om de geïdentificeerde belemmeringen te verminderen of te vergemakkelijken om het potentieel te benutten.

Het voorliggende samenwerkingsprogramma Interreg VI Deutschland-Nederland is een vertaling van de Europese doelstellingen naar de kansen en uitdagingen van de Nederlands-Duitse grensregio. Het is de

¹ Strategische analyse

gezamenlijke strategie van de 15 Interreg-partners om essentiële ontwikkelingen in de regio in de komende zeven jaar tot stand te brengen en koers te zetten voor de grensoverschrijdende ontwikkeling van de Nederlands-Duitse grensregio tot een van de meest intelligente, duurzame en inclusieve topregio's van Europa.

Bij de totstandkoming van het samenwerkingsprogramma zijn verschillende beschikbare strategieën, visies en investeringsbehoeften meegenomen waarop hieronder wordt ingegaan, macroregionale strategieën en zeebekkenstrategieën zijn voor dit programma geografisch niet relevant, deze zijn niet gebruikt bij het ontwerpen van de Interreg VI programmaperiode.

Uitdagingen in het Nederlands-Duitse grensgebied

In het voorgaande zijn de belangrijke uitgangspunten voor het bepalen van de strategie voor het nieuwe programma vastgesteld.

Tijdens het voorbereidingsproces hebben de bij de uitvoering van het programma betrokken partners in hun respectievelijke politieke organen nagedacht over de toekomst van hun regio's in het bijzonder en van het programmagebied in het algemeen, en hun standpunten naar voren gebracht. Rekening houdend met de bepalingen van de Europese (ontwerp)verordeningen (EFRO en Interreg) en de doelstellingen van de Interreg-partners is een eerste thematisch programmaschets opgesteld. Deze programmaschets vormde de inhoudelijke basis voor de stakeholderconferenties op 27 maart 2019 in Emmen (NL) en op 3 april 2019 in Kalkar (D). De stakeholdersconferenties werden georganiseerd om de regionale actoren in het programmagebied (bv. lokale autoriteiten, economische en sociale partners) zo goed mogelijk bij het programma te betrekken. Alle belanghebbenden konden op basis van hun eigen expertise een bijdrage leveren en hun mening geven over de ontwikkeling van het programmagebied.

De inhoudelijke strategiebepaling van het nieuwe programma is ingegeven door een aantal uitdagingen, die maatschappelijk breed gedragen worden in het grensgebied. De uitdagingen gelden als ambitie voor het programmagebied, te ondersteunen door middel van het subsidieprogramma.

Ook al heeft het Duits-Nederlandse grensgebied zich ontwikkeld tot een welvarende regio in Europa, de huidige sociaal-economische situatie stelt zowel bedrijven als burgers in het grensgebied voor allerlei nieuwe uitdagingen. Enerzijds houden deze uitdagingen verband met de aanpassing aan de opwarming van de aarde, de bescherming van het klimaat en het gebruik van het innovatiepotentieel. Aan de andere kant zijn ze in verband met de kwaliteit van het leven en de samenwerking in het Duits-Nederlandse grensgebied geïdentificeerd; ze vragen om deskundige oplossingen die van belang zijn voor de samenleving als geheel. In het voorbereidingsproces zijn de volgende vijf bijzonder relevante uitdagingen geïdentificeerd:

We creëren een sterke, concurrerende en duurzame economie in de grensregio. Het is onze missie om de uitstekende concurrentiepositie van de Duits-Nederlandse grensregio in Europa te benutten en te versterken door een bestendige economie en digitalisering te bevorderen. Daartoe moeten met name de innovaties in het midden- en kleinbedrijf worden gestimuleerd en moet de digitale structuur worden versterkt. De MKB-structuur moet in de hele regio beschermd en versterkt worden.

We bereiken een leefbaardere omgeving voor toekomstige generaties door de energietransitie te blijven bevorderen. Dit vereist nieuwe technologieën en innovaties. Deze technologieën en innovaties versterken het concurrentievermogen van de regio, maar zijn ook essentieel voor de ontwikkeling van de grensregio

naar een koolstofarme economie, die gericht is op het terugdringen van het energieverbruik. Tegelijkertijd vereist het de bescherming van natuurlijke hulpbronnen, zoals water en bodem.

Onze doelstelling op het gebied van circulaire waardecreatie houdt in dat de waarde van producten, componenten en materialen zo lang mogelijk behouden moet blijven. Het doel is om de recycling op alle gebieden verder uit te breiden om tot een zo compleet mogelijke kringlooeconomie te komen. Binnen circulaire waardecreatie wordt meer dan voorheen rekening gehouden met andere vormen van waarde, namelijk een combinatie van maatschappelijke, ecologische en economische waarde.

Het doel is om een aantrekkelijk en leefbaar grensgebied te creëren voor alle generaties. Het grensgebied tussen Duitsland en Nederland wordt gekenmerkt door zowel dichtbevolkte gebieden als vele dunbevolkte landelijke gebieden en krimpgebieden. Het is onze missie om de heterogene uitdagingen als gevolg van de demografische ontwikkeling het hoofd te bieden. Zowel de steden als het platteland moeten aantrekkelijk en leefbaar blijven en de sociale integratie moet worden bevorderd. Nauwe samenwerking over de grens biedt grote mogelijkheden om problemen op het gebied van openbare veiligheid en rampenbestrijding aan te pakken. Het is ook belangrijk om succesvolle initiatieven en projecten op het gebied van cultuur en toerisme te delen. De samenwerking op alle bovengenoemde gebieden kan plaatsvinden op regionaal niveau, maar ook op lokaal niveau.

Wij zetten ons in voor het samen(-)groeien van het grensgebied. Ondanks de succesvolle Nederlands-Duitse integratie in de afgelopen decennia zijn er nog steeds grensoverschrijdende opgaven. Om deze opgaven op te lossen is het ook belangrijk om een grenzeloze arbeidsmarkt en een grenzeloze manier van denken te bevorderen. Daartoe moet de grensoverschrijdende mobiliteit worden verbeterd en moet het slechten van grensbarrières, bijvoorbeeld voor de toegang tot zorg of tot werk en opleiding, worden bevorderd. Er moet een inclusief grensgebied worden gecreëerd.

Het programma bevordert de projectontwikkeling binnen deze uitdagingen, waarbij de nadruk ligt op de kwaliteit van de uitgevoerde projecten. Er wordt gebruik gemaakt van de netwerken die in de voorgaande programma's zijn opgezet, aangevuld met nieuwe partners, en er wordt getracht de projectpartners over de programmabreed te verbinden.

Ervaringen uit eerdere subsidieperiodes

In het verleden is met behulp van het Interreg-programma reeds een goede basis gelegd voor de grensoverschrijdende samenwerking tussen Duitsland en Nederland. Er is een veelvoud aan ervaringen opgedaan met het ontwikkelen en implementeren van grensoverschrijdende projecten. Ervaringen die gekoesterd en gewaardeerd moeten worden. Het Interreg-programma heeft als vliegwiel gefungeerd en daarmee structurele afspraken tussen regionale overheden gerealiseerd, zoals de grensoverschrijdende strategieën OP Noord, de Oost-Nederland – Münsterlandagenda en de structurele financiering van de GrensInfoPunten. Dit laat zien dat Interreg als een basis werkt en er middels deze basis gestreefd wordt naar een fundamentele samenwerking in de Duits-Nederlandse grensregio.

Uit de impact-evaluatie 2018-2019 van in het INTERREG V-programma komt naar voren dat met de ontwikkeling en versterking van grensoverschrijdende structuren en netwerken, de intensivering van grensoverschrijdende kennis- en technologieoverdracht, alsmede de totstandbrenging van duurzame samenwerkingsverbanden, als gevolg van grensoverschrijdende Interreg-projecten worden gestimuleerd,

zowel voor direct als indirect betrokkenen bij de projecten.² Een sterke kant van het programma is de getoonde flexibiliteit, onder andere op het gebied van thematiek, wat leidde tot projecten met een divers karakter, zowel qua inhoud als qua samenstelling van partnerschappen. Ondanks het feit dat de vastgestelde subsidieprioriteiten duidelijk gericht waren op een aantal onderdelen, boden ze projectdeelnemers genoeg mogelijkheden de voor hen belangrijke inhoud centraal te stellen.

In INTERREG V is zichtbaar opvolging gegeven aan één van de lessen uit INTERREG IV, de vereenvoudiging van projectaanvragen en van de administratieve vereisten voor projectuitvoerders. In INTERREG V zijn goede vereenvoudigingsstappen gezet, onder andere door de invoering van vaste tarieven voor de afrekening van de personeelskosten. Deze worden door alle betrokkenen (project- en programmapartners) als goed werkbaar en een duidelijke vereenvoudiging beoordeeld. De programmaevaluatie laat verder ook zien dat de samenwerking tussen organisaties die als partner betrokken zijn bij projecten goed functioneert. Sterker nog, er zijn meerdere nieuwe duurzame coalities gesmeed en samenwerkingen ontstaan, als gevolg van samenwerking in Interreg-projecten. Ook buiten de gefinancierde actoren worden de versterking van grensoverschrijdende netwerken en structuren, de intensivering van grensoverschrijdende kennis- en technologieoverdracht en de totstandbrenging van duurzame samenwerking binnen prioritaire as 1 effectief ondersteund. De samenwerking tussen partners binnen prioritaire as 2 is veelal duurzaam. Het merendeel van de leadpartners heeft eerder deelgenomen aan projecten. Dit is een indicatie dat deelname aan projecten veelal positief wordt ervaren, en daarom voor herhaling vatbaar is.

In de INTERREG V A-periode werd, op het gebied van innovatie, voor het eerst gebruik gemaakt van de zogenoemde 'strategische initiatieven' als nieuw instrument voor de programmaontwikkeling. De strategische initiatieven waren een vastgesteld thematisch kader om de werking van het programma in de voor het programmagebied bijzonder belangrijke sectoren te versterken. De strategische initiatieven zijn opgesteld door experts uit het bedrijfsleven, de wetenschap en de overheid. Ze beschrijven de belangrijkste uitdagingen, ontwikkelingen en grensoverschrijdende kansen van deze sectoren. Het instrument werd als positief beoordeeld en zal in het Interreg VI-programma daarom verbreed worden tot een thematische focus rondom de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen voor de Duits-Nederlandse grensregio.

Uit o.a. de programmaevaluatie, strategische analyse en de stakeholderconferenties is een aantal aanbevelingen voor de nieuwe programmaperiode af te leiden:

- Aanvraag- en goedkeuringsproces: Ook in de toekomst blijft het beheersen van de administratieve eisen en lasten een concreet aandachtspunt. Om ontmoediging voor (potentiële) aanvragers te voorkomen, kan het aanvraag- en goedkeuringsproces verder geoptimaliseerd worden. Daarom is het raadzaam om in de toekomst sterker in te zetten op een (nog) compacter aanvraag- en besluitvormingsproces. Doel hierbij is om het totale beoordelings- en besluitvormingsproces binnen 20 weken afgerond te hebben.
- Communicatie: Er is behoefte aan een groter wordend bewustzijn van het publiek over grensoverschrijdende mogelijkheden. Op dit verbeterpunt is ingezet middels een communicatiestrategie, dit punt wordt nader uitgewerkt in hoofdstuk 5.
- Projectpartners: Diverse stakeholders hebben gepleit voor meer inzicht in actieve projectpartners binnen het programma, als duidelijk is wie reeds bekend is met grensoverschrijdende samenwerking, wordt het maken van grensoverschrijdende partnerschappen makkelijker. Op dit moment zijn vooral ervaren lead partners betrokken bij projecten. Deze partners komen na uitvoering van projecten ook met nieuwe ideeën terug. Uitdaging is om ook voor de toekomst nieuwe organisaties die nog geen ervaring hebben met Interreg

² Impact-evaluatie Interreg V A Deutschland-Nederland 2018-2019, Ramboll/Regioplan, mei 2019. Dit is de eerste ronde van de on-going evaluatie van het programma. Een tweede ronde van de impact-evaluatie vindt plaats over de jaren 2020-2021.

te activeren om tot deelname aan een Interreg-project te komen, onder andere door het inzetten van communicatie zoals hierboven beschreven.

Bestaande structuren

De programmadoelstellingen waarover in het volgende hoofdstuk wordt ingegaan, bouwen voort op de bestaande structuren die bestaan in het Nederlands-Duitse programmagebied.

De Europese Commissie stelt in haar Border Orientation Paper dat “grensoverschrijdende samenwerking veel breder is dan de Interreg-programma’s”.³ Het gebied kenmerkt zich door stevige overheidsstructuren en een traditie van grensoverschrijdende samenwerking, o.a. door de jarenlange ervaring van de Euregio’s langs de grens en de uitvoering van meerdere Interreg-programma’s.

De uitvoering van tal van grensoverschrijdende projecten op een breed aantal thema’s heeft een stevige bijdrage geleverd aan de oplossing van grensoverschrijdende uitdagingen. Dit alles heeft bijgedragen tot het beter kennen van elkaar en aan de vermindering van de barrièrewerking van de grens. Er is een gedegen Interreg-structuur en reguliere samenwerking tussen overheden en het bedrijfsleven geïnstitutionaliseerd, waarmee grensoverschrijdende samenwerking actief wordt gestimuleerd en gefaciliteerd. De randvoorwaarden zijn aanwezig om voort te bouwen op de legitimiteit, ervaring en expertise van de bestaande samenwerkingsverbanden.

Desalniettemin bestaan er nog obstakels die de grens nog altijd een barrière laten vormen. Om die reden is het een doelstelling binnen Interreg VI om deze barrière te bestrijden op gebieden die ten grondslag liggen aan een optimale ontwikkeling van het grensgebied, zoals onderwijs, taal en een grensoverschrijdende arbeidsmarkt, samen met de uitdagingen zoals bovenstaand geformuleerd. Hier wordt in het volgende hoofdstuk verder op ingegaan.

Synergie en complementariteit

Interreg Deutschland-Nederland staat niet alleen in haar opgaven. Het programma past in een breder spectrum aan programma’s en instrumenten. Om de meerwaarde van elke programma te waarborgen is een goede samenwerking tussen deze programma’s en instrumenten van belang. Wanneer de programma’s van de inhoud en focuspunten van elkaar op de hoogte zijn kunnen synergieën ontstaan en complementariteiten benut worden. Want hoewel vele programma’s gedeeltelijk aan dezelfde prioritaire assen werken als het Interreg Deutschland-Nederland programma, heeft elk programma haar eigen “unique selling points”. Voor Interreg Deutschland-Nederland is dit het grensoverschrijdende karakter dat ieder project bezit. Interreg kan bijvoorbeeld worden gebruikt als instrument om projecten binnen een van de vergelijkbare prioritaire assen in een ander, nationaal geïntendeerd programma, "over de grens" te laten kijken en hierdoor een waardevolle aanvulling bieden. Het is voor andere programma’s natuurlijk niet onmogelijk om grensoverschrijdende elementen te ontwikkelen of toe te voegen, maar doordat dit het “unique selling point” van Interreg Deutschland-Nederland is past het hier het best. Een goede afstemming van de verschillende subsidie-instrumenten van de Europese Unie is hier van bijzonder belang; dit draagt er immers wezenlijk toe bij dat deze instrumenten optimaal worden ingezet en elkaar aanvullen. Het programma Deutschland-Nederland onderhoudt vanzelfsprekend direct of via de betrokken partners contacten met diverse andere programma's, waardoor synergieën kunnen ontstaan. Dit beperkt zich niet tot bepaalde prioriteiten of doelstellingen, maar gebeurt programmabreed.

³ Border orientation paper

Regionale en nationale behoeften in verbinding met actuele vraagstukken

Verschillende regio's in het programmagebied hebben eigen regionale, nationale en grensoverschrijdende (innovatie)strategieën opgesteld. In deze (innovatie)strategieën geeft elke regio aan op welke kennis-innovatie en maatschappelijke thema's of sectoren/clusters ze sterk is en zich in de toekomst verder wil specialiseren. In de (innovatie)strategieën van de verschillende Interreg-partners ligt de nadruk op het aanbrengen van focus op specifiek belangrijke sectoren die zich bijzonder goed voor een grensoverschrijdende aanpak lenen (en de cross-overs tussen deze sectoren), op innovatiekansen die voortkomen uit transities en op het verbinden van belangrijke sectoren aan actuele maatschappelijke vraagstukken. Uit deze strategieën is gebleken dat er een aantal overkoepelende focusthema's voor de Duits-Nederlandse grensregio bestaat. Deze focusthema's zijn: High Tech Systems and Materials (HTSM), Agro & Food, Energie & Klimaat, Health & Care en Integratie, onderwijs & arbeidsmarkt.

Strategische analyse van het programmagebied

Net als in de huidige periode, acht de Europese Commissie bij de tenuitvoerlegging van haar doelstellingen in de nieuwe subsidieperiode 2021-2027 het van belang dat een strategisch principe wordt gevolgd. De programma's moeten zich concentreren op een strategiekeuze bij het selecteren van prioriteiten en voornemens. Als belangrijke input hiervoor zijn de uitkomsten van de strategische analyse gebruikt. In deze analyse is de grensregio grondig onderzocht en zijn zowel karakteristieke kenmerken van het gehele gebied als specifieke bijzondere kenmerken van deelregio's benoemd.

De analyse is uitgevoerd van november 2018 tot en met november 2019 door het consortium ERAC/MCON.⁴ In deze analyse is het programmagebied van Interreg Deutschland-Nederland op verschillende vlakken onder de loep genomen, zoals demografie, samenwerkingstraditie, economie en maatschappij, en is teruggeblikt op INTERREG V. Uiteindelijk resulteert deze analyse in een advies om de volgende beleidsdoelstellingen in het programma op te nemen: "BD1: Een slimmer Europa", BD2: "Een groener Europa", BD5: "Europa dichterbij de burger", en BD4: "Een socialer Europa".

De Interreg-partners hebben met behulp van de uitkomsten van de strategische analyse vervolgens bepaald hoe de behoeften en uitdagingen optimaal kunnen worden afgedekt door de keuze van beleids- en specifieke doelstellingen volgens de Europese verordeningen, zonder daarbij de gewenste focus te verliezen.

Investeringsrichtsnoeren vanuit Europese Commissie voor cohesiebeleid 2021-2027 voor Nederland en Duitsland⁵

Voor de periode 2021-2027 hecht de Europese Commissie versterkt waarde aan de verbinding tussen de doelstellingen binnen cohesiebeleid en het Europees Semester. In februari 2019 heeft de Europese

⁴ Strategische Analyse Interreg VI A-programma Deutschland-Nederland 2021-2027; ERAC/MCON Consulting. 's Hertogenbosch/Oldenburg, november 2019

⁵ Bij het opstellen van de thematische strategie voor Interreg VI waren de landenverslagen van 2019 de meest recent voorhanden rapporten en daarom opgenomen in het programmadocument

Commissie met het landenrapport 2019 een lijst gepresenteerd met prioritaire investeringsgebieden per land in het kader van cohesiebeleid 2021-2027, voortbouwend op de verordeningvoorstellen zoals gepubliceerd in mei 2018. Deze prioritaire investeringsgebieden zijn afgeleid uit de ruimere context van investeringsknelpunten, investeringsbehoeften en regionale verschillen die in de landenrapporten 2019 zijn beoordeeld.

Wij realiseren ons dat de gebruikte documenten niet speciaal voor de grensoverschrijdende samenwerking geschreven zijn en dat zij verschillende statussen hebben. Wij zijn echter van mening dat deze documenten goede uitgangspunten bieden om de hierboven genoemde algemene uitgangspunten nader te verwerken in beleidsdoelstellingen en specifieke doelstellingen.

Voor Duitsland zijn (samengevat) de aanbevelingen voor investeringsgebieden voor 2021-2027:⁶

Beleidsdoelstelling 1: Een slimmer Europa

Investeringsbehoeften zijn vastgesteld voor de ontwikkeling van onderzoeks- en innovatiecapaciteiten en de invoering van geavanceerde technologieën. Een grootschalige invoering van nieuwe informatie- en communicatietechnologieën zou de productiviteitsgroei in Duitsland bevorderen en leiden tot duurzamere ontwikkelingstrajecten. Daarom is het gebruik van de voordelen van de digitalisering door burgers, bedrijven en overheden van groot belang. Ook is het vergroten van de groei en het concurrentievermogen van het midden- en kleinbedrijf van belang. Tevens zijn investeringsbehoeften vastgesteld voor de ontwikkeling van vaardigheden voor intelligente specialisatie, industriële verandering en ondernemerschap.

Beleidsdoelstelling 2: Een groener Europa

De Duitse energiesector ondergaat momenteel belangrijke veranderingen, aangezien hij enerzijds een overgang naar hernieuwbare energiebronnen ondergaat, maar anderzijds de aanpassing van de elektriciteitsnetten aan de productie van groene elektriciteit langzaam vordert. Bijgevolg zijn er investeringsbehoeften vastgesteld voor de ontwikkeling van intelligente energiesystemen, netwerken en opslagsystemen op lokaal niveau.

Daarnaast vormen uitdagingen zoals klimaatverandering en natuurrampen, met name overstromingen, een bedreiging voor bepaalde Duitse regio's. Daarom zijn er investeringsbehoeften vastgesteld voor de bevordering van de aanpassing aan de klimaatverandering, risicopreventie en rampenbestendigheid. Wat de kringloopeconomie in Duitsland betreft, is er nog ruimte voor verbetering, met name op het gebied van het midden- en kleinbedrijf. Bijgevolg is er behoefte aan investeringen om de overgang naar een circulaire economie te bevorderen.

Beleidsdoelstelling 4: Een socialer Europa

Er zijn investeringsbehoeften vastgesteld om de participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt te bevorderen. Ook zijn er aanzienlijke regionale verschillen in het tekort aan geschoolde arbeidskrachten in Duitsland. Daarom zijn er investeringsbehoeften vastgesteld voor de verbetering van de kwaliteit, de rechtvaardigheid, de doeltreffendheid en de relevantie voor de arbeidsmarkt van onderwijs en opleiding, op het gebied van de bevordering van levenslang leren, met name flexibele bijscholings- en omscholingsmogelijkheden en rekening houdend met digitale vaardigheden, en op het gebied van de vergemakkelijking van beroepsovergangen en de bevordering van de beroepsmobiliteit.

Beleidsdoelstelling 5: Een Europa dicht bij de burger

⁶ Landenverslag Duitsland 2019, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-germany_en.pdf.
[En dan de bijlage met aanbevelingen cohesiebeleid, annex D](#)

Duitsland heeft momenteel te maken met een ongelijke territoriale dynamiek, die wordt gekenmerkt door de groei van bepaalde gebieden, en met name regionale stadscentra, die te maken hebben met stedelijke en sociale uitdagingen. Hierdoor zijn er investeringsbehoeften vastgesteld voor de bevordering van een geïntegreerde sociale, economische en ecologische ontwikkeling, cultureel erfgoed en veiligheid in stedelijke gebieden. De structurele verandering in de steenkoolregio's als gevolg van de geplande afbouw van de steenkoolwinning vormt een uitdaging voor Duitsland. Bijgevolg is vastgesteld dat er behoefte is aan investeringen ter bevordering van een geïntegreerde sociale, economische en ecologische ontwikkeling, cultureel erfgoed en veiligheid op lokaal niveau, ook in plattelands- en kustgebieden, onder meer door middel van lokale ontwikkeling onder impuls van de lokale bevolking.

Voor Nederland zijn (samengevat) de aanbevelingen voor investeringsgebieden voor 2021-2027:⁷

Beleidsdoelstelling 1, Een slimmer Europa:

Er zijn investeringsbehoeften vastgesteld ten aanzien van de ontwikkeling van onderzoeks- en innovatiecapaciteiten. Het gebruik van geavanceerde technologie dient te worden versterkt met name bijvoorbeeld het ontwikkelen en gebruiken van het innovatie-ecosysteem en het stimuleren van marktgerichte samenwerking tussen het bedrijfsleven en onderzoekscentra om bedrijven, in het bijzonder MKB, meer te laten investeren in onderzoek en innovatie. Deze investeringen kunnen helpen om de belangrijke uitdagingen waar Nederland voor staat op het gebied van de energie- en klimaattransitie en de circulaire economie aan te pakken.

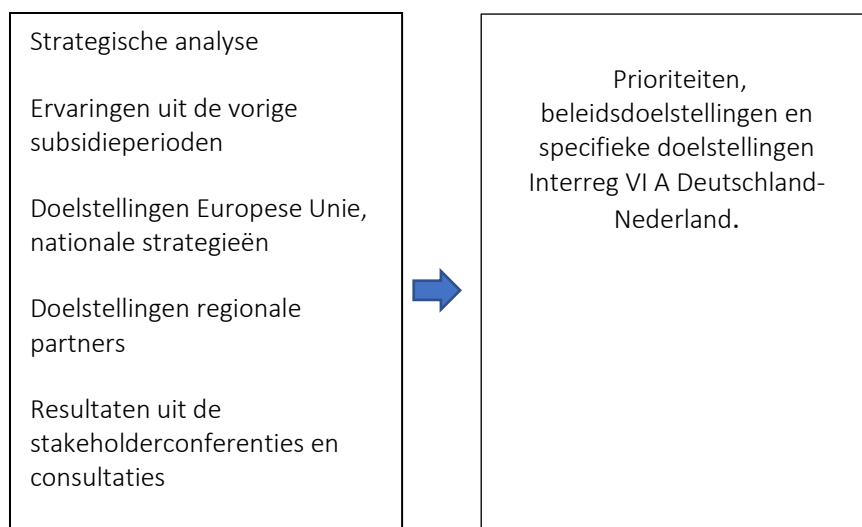
Beleidsdoelstelling 4: Een socialer Europa:

Er zijn investeringsbehoeften vastgesteld om de toegang tot werk te verbeteren voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt en inactieven, om actieve inclusie te bevorderen en mensen beter inzetbaar te maken en om de sociaaleconomische integratie van onderdanen van derde landen te stimuleren. Daarnaast vormt de aanpassing aan nieuwe vaardigheidseisen een aanzienlijke uitdaging. Investeringen zijn nodig op het gebied van bevordering van een leven lang leren, rekening houdend met digitale vaardigheden, beter anticiperen op veranderingen en arbeidsmobiliteit prioriteit.

Beleidsdoelstelling 5: Een Europa dicht bij de burger:

Grote Nederlandse steden staan voor belangrijke uitdagingen aangaande werkgelegenheid, armoede en sociale inclusie. Steden zijn ook drijvende krachten achter innovatie en economische ontwikkeling, maar staan voor belangrijke maatschappelijke uitdagingen zoals de transitie naar een koolstofarme en circulaire economie. Derhalve zijn investeringsbehoeften vastgesteld om investeringen in onderzoek en innovatie door steden en samenwerking tussen steden te bevorderen.

⁷ Landenverslag Nederland 2019, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-netherlands_nl.pdf
[En dan de bijlage met aanbevelingen cohesiebeleid, annex D](#)

Het uitgangspunt voor de gekozen prioriteiten en doelstellingen zijn de verschillende documenten en bronnen zoals in bovenstaand schema weergegeven. Dit betekent niet dat alle adviezen uit de gebruikte bronnen zijn overgenomen. Op bepaalde vlakken is een compromis noodzakelijk om voor alle partijen tot een werkbare situatie te komen. Aangezien de toekomstige grensoverschrijdende uitdagingen tot 2027 en daarna nooit volledig kunnen worden voorspeld, moeten de prioriteiten en doelstellingen vervolgens zodanig worden vastgesteld dat er enige flexibiliteit mogelijk is. Dit geldt vandaag de dag met name voor de bevordering van innovatie met steeds kortere innovatiecycli en steeds frequentere radicale innovaties. Er kunnen zich echter ook situaties voordoen op het gebied van klimaatadaptatie, klimaatmitigatie en sociaalculturele ontwikkeling die nog niet te voorzien zijn en die grensoverschrijdende reacties vereisen.

1.3. Motivering van de selectie van doelstellingen

Tabel 1: Motivering van de keuze van de beleids- en specifieke doelstellingen

Beleidsdoelstellingen	Specifieke doelstellingen	Prioriteit	Motivering van de keuze
Een competitiever en slimmer Europa door bevordering van een innovatieve en slimme economische transformatie en regionale ICT-connectiviteit (1)	Het ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en de invoering van geavanceerde technologieën. (i)	Een innovatiever programmagebied (prioriteit 1)	Om als regio de goede concurrentiepositie in Europa verder te verstevigen zijn investeringen op dit gebied nodig. De sterke vertegenwoordiging van hoogwaardige technologische bedrijven en kennisinstellingen in de regio biedt de kans om – in constante grensoverschrijdende samenwerking – marktkansen te verbeteren en het MKB duurzaam te ondersteunen. De focus op de versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie blijft ook in Interreg VI een belangrijk onderwerp. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar de steun voor de ontwikkeling van het MKB.
	Het versterken van de duurzame groei en het concurrentievermogen van het mkb en het creëren van arbeidsplaatsen in het mkb, onder meer door middel van productieve investeringen (iii)		Om de doelstelling op het gebied van innovatie te bereiken is een grensoverschrijdende bevordering en overdracht van innovatie en samenwerking tussen MKB en kennisinstellingen belangrijk. Het innovatie- en internationalisingspotentieel van het MKB dient daarbij benut en versterkt te worden. Human capital en transferabel skills zijn essentiële factoren om innovatie te stimuleren en te realiseren, zo blijkt bijvoorbeeld sterk uit de stakeholderconferenties. Het MKB is de belangrijkste economische motor van de regio, daarom is de ontwikkeling hiervan belangrijk. Het innovatiepotentieel binnen het MKB wordt nu nog vaak belemmerd door relatief beperkte verbindingen tussen onderzoek en MKB (valorisatie), gering grensoverschrijdend groeipotentiaal en onvoldoende grensoverschrijdende competenties binnen het MKB. Veel bedrijven kennen een tekort aan specifieke technisch geschoolde krachten en in de grensregio mist vaak de aansluiting van het arbeidspotentieel bij innovatieve economische ontwikkelingen. Wat aan de ene kant van de grens een tekort is, is dat niet altijd ook aan de andere kant van de grens. Dit maakt dat tekorten

			grensoverschrijdend kunnen worden opgelost.
Een groenere, koolstofarme transitie naar een koolstofneutrale economie en een veerkrachtig Europa door de bevordering van een schone en rechtvaardige energietransitie, groene en blauwe investeringen, de circulaire economie, klimaatmitigatie en -adaptatie, risicopreventie en risicobeheersing, en duurzame stedelijke mobiliteit (2)	Het bevorderen van de aanpassing aan de klimaatverandering en rampen- en risicopreventie, veerkracht, met inachtneming van ecosysteem gebaseerde benaderingen (iv)	Een groener programmagebied (prioriteit 2)	<p>Binnen de tweede prioriteit staat een groener en duurzamer programmagebied centraal. Het grote belang van vraagstukken rond klimaat en duurzaamheid en de actuele uitdaging op het gebied van klimaatadaptatie en klimaatmitigatie in de grensregio rechtvaardigt de opname van een separate beleidsdoelstelling waarbij het thema klimaat centraal staat.</p> <p>De aanpassing aan de klimaatverandering, CO2-reductie en een duurzamer gebruik van natuurlijke hulpbronnen vormen een tweede grote uitdaging voor de grensregio in de komende jaren. Binnen deze prioriteit passen vele onderwerpen. Denk hierbij aan activiteiten gericht op het tegengaan van negatieve invloeden op de milieukwaliteit van de leefomgeving zoals de kwaliteit van lucht, water, bodem en het beschermen van de vele natuurlandschappen en waterverbindingen die het programmagebied rijk is.</p> <p>De maatregelen onder deze beleidsdoelstelling concentreren zich niet alleen op de innovatieve oplossingen an sich (zoals bij prioriteit 1) maar op de grensoverschrijdende strategieën die ontwikkeld dienen te worden voor aanpassing aan de klimaatverandering, zoals risico- en rampenpreventie-strategieën.</p>
	Het bevorderen van de overgang naar een circulaire en grondstof-efficiënte economie (vi)		Om de transitie van het energiesysteem en een duurzamer gebruik van natuurlijke hulpbronnen te ondersteunen is een economie gericht op circulariteit essentieel. Het gebruik van fossiele brandstoffen is een belangrijke veroorzaker van de negatieve effecten op het milieu. Er ligt daarom een opgave voor het bevorderen van een circulaire economie, de energietransitie en om het energieverbruik te verminderen. Hiervoor zijn nieuwe technologieën en innovaties nodig. Deze groene technologieën en innovaties leiden tot het versterken van de concurrentiekracht van de regio, maar zijn ook essentieel voor de ontwikkeling van het grensgebied tot een CO2-arme economie. Juist op dit gebied kan

			er grensoverschrijdend veel van elkaar geleerd worden.
Een socialer en inclusiever Europa door de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten (4)	Het verbeteren van de doeltreffendheid en het inclusieve karakter van de arbeidsmarkten en de toegang tot hoogwaardige werkgelegenheid door de ontwikkeling van sociale innovatie infrastructuur (i)	Samenwerken aan een verbonden grensgebied (prioriteit 3)	Er zijn nog veel obstakels en onbenut potentieel ten aanzien van een grensoverschrijdende arbeidsmarkt, onderwijsfaciliteiten en gezondheidszorg voor een optimale ontwikkeling van het grensgebied. Door een grensoverschrijdende verbinding te leggen op het gebied van de arbeidsmarkt en ook onderwijs, kunnen we komen tot één geïntegreerde inclusieve en hoogwaardige grensoverschrijdende arbeidsmarkt. Het sociaal-economisch potentieel van het grensgebied wordt hiermee verhoogd. De arbeidsmarkt is één van de sociale factoren waar deze prioriteit zich op richt.
	Het verbeteren van de gelijke toegang tot inclusieve en hoogwaardige diensten op het gebied van algemeen en beroepsonderwijs en een leven lang leren door het ontwikkelen van barrièrevrije infrastructuur, onder meer door het bevorderen van de veerkracht voor algemeen en beroepsonderwijs en opleiding op afstand en online; (ii)		De structuren in het grensgebied, op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt, zijn nog onvoldoende coherent voor een optimale ontwikkeling. Er is een directe, vanzelfsprekende samenwerking tussen burgers en instituties en – indien van toepassing – kennisinstellingen en ondernemers nodig om samen vooruitgang te bereiken in de regio. De voortzetting van grensoverschrijdende contacten en samenwerking, gericht op verdere integratie van regionale arbeidsmarkten en onderwijsmogelijkheden wordt in de strategische analyse als een van de belangrijkste behoeften van het programmagebied beschreven.
	Te zorgen voor gelijke toegang tot gezondheidszorg en het bevorderen van de veerkracht van gezondheidszorgstelsels met inbegrip van eerstelijnszorg en het bevorderen van de overgang van institutionele naar gezins- en gemeenschapsgebonden zorg; (v)		Een grenzeloze gezondheidszorg biedt meer mogelijkheden en veiligheid voor alle inwoners van het grensgebied. Door een samenwerking tussen instituties en overheden kan het grensgebied profiteren van de mogelijkheden aan beide kanten van de grens. Een geïntegreerd gezondheidssysteem, met bijpassende infrastructuur zal bijdragen aan het redden van levens, het verhogen van de kwaliteit van leven en het comfort van zorgbehoevenden. Een verbonden grensregio op het gebied van gezondheidszorg is een grensregio met vele mogelijkheden.

<p>Betere governance in het kader van samenwerking (ISO1)</p>	<p>Het verbeteren van een efficiënt openbaar bestuur door het bevorderen van de juridische en administratieve samenwerking en de samenwerking tussen de burgers, de actoren van het maatschappelijk middenveld en de instellingen, met name met het oog op het oplossen van juridische en andere belemmeringen in het grensgebied; (ii)</p>	<p>Een Europa dichterbij de burger in het grensgebied (prioriteit 4)</p>	<p>De Nederlands-Duitse grens vormt nog altijd een barrière. Om de grensoverschrijdende samenwerking te versterken is van groot belang dat er wordt geïnvesteerd in de sociaalculturele en territoriale cohesie van het grensgebied. Sinds de start van Interreg begin jaren '90 is er op dit gebied veel verbeterd. Er bestaan wederzijdse contacten en vrij reizen over de grens is voor veel mensen de normaalste zaak van de wereld. Maar de Nederlands-Duitse grens vormt nog altijd een obstakel bij het bereiken van de doelstellingen, dit is versterkt gebleken tijdens de coronacrisis. Deze specifieke doelstelling is gericht op het wegnemen van belemmeringen. De grens moet van een scheidslijn groeien naar een verbinder. Dit kan alleen worden gerealiseerd door intensieve samenwerking. Samenwerking op alle niveaus, van overheden tot burgers, van zorginstellingen tot MKB'ers. Interreg is samenwerking.</p>
	<p>Het opbouwen van wederzijds vertrouwen, met name door het aanmoedigen van people-to-people activiteiten (iii)</p>		<p>Een succesvolle samenwerking in het grensgebied bestaat niet enkel uit grootschalige projecten en grensoverschrijdende institutionele samenwerking. In het dagelijks leven van de burgers in de grensregio kent samenwerking diverse kleinschalige dimensies. Door middel van samenwerking, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid, vrije tijdsbesteding, natuur- en landschapsbeheer en omgang met demografische ontwikkelingen, groeit het vertrouwen aan beide zijden van de grens dat het grensgebied een geheel is, en niet is opgevoerd uit twee losse delen. Er is een directe, vanzelfsprekende samenwerking tussen burgers en instituties nodig om ervoor te zorgen dat de Nederlands-Duitse grens geen barrière meer vormt, mensen elkaar kennen en begrijpen en gezamenlijke uitdagingen gezamenlijk kunnen worden aangepakt.</p> <p>De mogelijkheden die Europa en Interreg bieden met de people-to-people activiteiten bieden een uitgelezen mogelijkheid om de inwoners van het grensgebied nader tot elkaar te laten komen en hiermee Europa dichterbij de burger te brengen. Door de ondersteuning van duizenden bottom-up initiatieven weerspiegelt het programma de brede diversiteit van grensoverschrijdende samenwerking in het programmagebied.</p>

2. Prioriteiten

2.1. Prioriteit 1: Een innovatiever programmagebied

De eerste prioriteitsas omvat beleidsdoelstelling nr. 1 conform verordening (EU) nr. 2021/xxx, art. 3: Een competitiever en slimmer Europa door bevordering van een innovatieve en slimme economische transformatie en regionale ICT-connectiviteit.

Prioriteitsas 1	
<i>Titel</i>	<i>Een innovatiever programmagebied</i>
<i>Fonds</i>	EFRO

2.1.1. Specifieke doelstelling 1	
<i>Titel</i>	i) het ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en de invoering van geavanceerde technologieën;

2.1.1.1. Interventies binnen prioriteit en de bijdrage hiervan aan de specifieke doelstellingen	
<i>Interventies</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Ontwikkeling van grensoverschrijdende innovatieprojecten en netwerken tussen MKB-bedrijven en kennisinstellingen (generiek, alle sectoren), tussen MKB-bedrijven onderling, of tussen MKB-bedrijven met grotere bedrijven.</i> - <i>Ontwikkeling van grensoverschrijdende innovatieprojecten en netwerken tussen MKB-bedrijven en kennisinstellingen, tussen MKB-bedrijven onderling, of tussen MKB-bedrijven en grotere bedrijven, gericht op de koolstofarme economie</i>
<i>Bijdrage aan specifieke doelstelling</i>	<i>De beide beschreven interventies dragen middels innovatie onder andere bij aan de invoering van geavanceerde technologieën. De samenwerking an sich zal leiden tot een verdere ontwikkeling van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit van het programmagebied. Doordat bedrijven en kennisinstellingen samenwerken binnen Interreg, zullen ze elkaar, ook in de toekomst, weten te vinden voor succesvolle samenwerking waardoor de onderzoeks- en innovatiecapaciteit stijgt.</i>

2.1.1.2. Indicatoren

Tabel 2: Output indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2027)
1		RCO 02	Enterprises supported by grants	Enterprises	28	553

Tabel 3: Resultaat indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Nulwaarde	Basisjaar	Doel (2027)	Bron	Opmerkingen
1		RCR 02	Private investments matching public support (of which: grants, financial instruments)	Euro	0	2020	19.530.420		
1		RCR 03	SMEs introducing product or process innovation	Enterprises	0	2020	294		

2.1.1.3. De meest relevante doelgroepen

Prioritaire as 1 richt zich op het regionale bedrijfsleven. Bijzondere aandacht gaat uit naar het innovatieve MKB in de regio en hun relaties met kennisinstellingen en grote bedrijven. Intermediaire organisaties en overheden kunnen een ondersteunende rol vervullen, waarmee ook zij kunnen optreden als begunstigden. De focus ligt hierbij in het bijzonder ook op nieuwe projectaanvragers. Uiteindelijk heeft de versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie voor het MKB, positieve effecten voor de burgers in het programmagebied.

2.1.1.4. Aanduiding van specifiek beoogde gebieden, inclusief gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied.

2.1.2. Specifieke doelstelling 2

Titel iii) Het versterken van de duurzame groei en het concurrentievermogen van het mkb en het creëren van arbeidsplaatsen in het mkb, onder meer door middel van productieve investeringen;

2.1.2.1. Interventies binnen prioriteit en de bijdrage hiervan aan de specifieke doelstellingen

Interventies

- *Ontwikkeling en implementatie van innovatieve technologieën en digitalisering in de bedrijfsprocessen van het MKB (gericht op 'interne organisatie').*
- *Internationalisatie(NL-D) in het MKB (gericht op 'de markt').*
- *Ontwikkeling van vaardigheden voor toekomstbestendig ondernemerschap in het MKB.*

Bijdrage aan specifieke doelstelling

Door het innoveren en digitaliseren in de bedrijfsprocessen van het MKB wordt de interne organisatie versterkt, wat een belangrijke voorwaarde is voor duurzame groei van het MKB, en daarmee ook de economie van het programmagebied. Dit geldt ook voor de ontwikkeling van vaardigheden voor toekomstbestendig ondernemerschap in het MKB. Internationalisatie heeft een positief effect op het concurrentievermogen van het MKB, zeker in de grensregio.

2.1.2.2. Indicatoren

Tabel 2: Output indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2027)
1		RCO 02	Enterprises supported by grants	Enterprises	18	369

Tabel 3: Resultaat indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Nulwaarde	Basisjaar	Doel (2027)	Bron	Opmerkingen
1		RCR 02	Private investments matching public support (of which: grants, financial instruments)	Euro	0	2020	13.020.280		
1		RCR 03	SMEs introducing product or process innovation	Enterprises	0	2020	196		

2.1.2.3. De meest relevante doelgroepen

Prioritaire as 1 richt zich op het regionale bedrijfsleven. Bijzondere aandacht gaat uit naar het innovatieve MKB in de regio en hun relaties met kennisinstellingen en grote bedrijven. Intermediaire organisaties en overheden kunnen een ondersteunende rol vervullen, waarmee ook zij kunnen optreden als begunstigden. De focus ligt hierbij in het bijzonder ook op nieuwe projectaanvragers. Uiteindelijk heeft de versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie voor het MKB, positieve effecten voor de burgers in het programmagebied.

2.1.2.4. Aanduiding van specifiek beoogde gebieden, inclusief gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied.

2.2. Prioriteit 2: Een groener programmagebied

De tweede prioriteitsas omvat beleidsdoelstelling nr. 2 conform verordening (EU) nr. 2021/xxx, art. 3: Een groenere, koolstofarme transitie naar een koolstofneutrale economie en een veerkrachtig Europa door de bevordering van een schone en rechtvaardige energietransitie, groene en blauwe investeringen, de circulaire economie, klimaatmitigatie en -adaptatie, risicopreventie en risicobeheersing, en duurzame stedelijke mobiliteit.

Prioriteitsas 2	
<i>Titel</i>	<i>Een groener programmagebied</i>
<i>Fonds</i>	EFRO

2.2.1. Specifieke doelstelling 1	
<i>Titel</i>	iv) het bevorderen van de aanpassing aan de klimaatverandering en rampen- en risicopreventie, veerkracht, met inachtneming van ecosysteem gebaseerde benaderingen

2.2.1.1. Interventies binnen prioriteit en de bijdrage hiervan aan de specifieke doelstellingen	
<i>Interventie</i>	- <i>Ontwikkeling van pilot/demonstratieprojecten op het gebied van klimaatmitigatie en -adaptatie.</i>
<i>Bijdrage aan specifieke doelstelling</i>	<i>De ontwikkeling van dit soort pilot/demonstratieprojecten kan bij succes leiden tot uitrol op grotere schaal, waarmee de pilot/demonstratieprojecten een opmaat vormen voor de aanpassing aan de klimaatverandering. Ook wanneer deze uitrol niet plaatsvindt, draagt de uitvoering van pilot/demonstratieprojecten op het gebied van klimaatmitigatie en -adaptatie bij aan de bevordering van aanpassing aan klimaatverandering, onder andere door bewustwording en het opdoen van ideeën.</i>

2.2.1.2. Indicatoren

Tabel 2: Output indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2027)
2		RCO 02	Enterprises supported by grants	Enterprises	6	123

Tabel 3: Resultaat indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Nulwaarde	Basisjaar	Doel (2027)	Bron	Opmerkingen
2		RCR 02	Private investments matching public support (of which: grants, financial instruments)	Euro	0	2020	4.340.093		
2		RCR 03	SMEs introducing product or process innovation	Enterprises	0	2020	65		

2.2.1.3. De meest relevante doelgroepen

Prioritaire as 2 richt zich op het regionale bedrijfsleven. Bijzondere aandacht gaat uit naar het innovatieve MKB in de regio en hun relaties met kennisinstellingen en grote bedrijven, gericht op “groene innovatie”. Intermediaire organisaties, zoals bijvoorbeeld ontwikkelingsmaatschappijen en overheden kunnen zowel een ondersteunende rol vervullen naar het MKB, maar gezien de thematiek ook een leidende rol, waarmee ook zij kunnen optreden als begunstigden. De focus ligt hierbij in het bijzonder ook op nieuwe projectaanvragers. Uiteindelijk heeft de versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie voor het MKB op het gebied van een groener programmagebied positieve effecten voor de burgers in het programmagebied.

2.2.1.4. Aanduiding van specifiek beoogde gebieden, inclusief gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied.

2.2.2. Specifieke doelstelling 2

<i>Titel</i>	vi) het bevorderen van de overgang naar een circulaire en grondstof-efficiënte economie
--------------	---

2.2.2.1. Interventies binnen prioriteit en de bijdrage hiervan aan de specifieke doelstellingen

<i>Interventies</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Ontwikkeling van grensoverschrijdende innovatieprojecten en netwerken tussen MKB-bedrijven en kennisinstellingen, tussen MKB-bedrijven onderling, of tussen MKB-bedrijven en grotere bedrijven. gericht op de circulaire economie.</i> - <i>Ontwikkeling van milieuvriendelijke productieprocessen en efficiënt gebruik van hulpbronnen in het MKB.</i>
<i>Bijdrage aan specifieke doelstelling</i>	<i>Door de ontwikkeling van projecten en netwerken, wordt een platform en worden voorwaarden gecreëerd om de overgang naar een circulaire en grondstof-efficiënte economie te bevorderen. De ontwikkeling van milieuvriendelijke productieprocessen en efficiënt gebruik van hulpbronnen in het MKB maakt onderdeel uit van de daadwerkelijke overgang naar een circulaire en grondstof-efficiënte economie.</i>

2.2.2.2. Indicatoren

Tabel 2: Output indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2027)
2		RCO 02	Enterprises supported by grants	Enterprises	14	287

Tabel 3: Resultaat indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Nulwaarde	Basisjaar	Doel (2027)	Bron	Opmerkingen
2		RCR 02	Private investments matching public support (of which: grants, financial instruments)	Euro	0	2020	10.126.884		

2		RCR 03	SMEs introducing product or process innovation	Enterprises	0	2020	153		
---	--	-----------	--	-------------	---	------	-----	--	--

2.2.2.3. De meest relevante doelgroepen

Prioritaire as 2 richt zich op het regionale bedrijfsleven. Bijzondere aandacht gaat uit naar het innovatieve MKB in de regio en hun relaties met kennisinstellingen en grote bedrijven, gericht op “groene innovatie”. Intermediaire organisaties en overheden kunnen zowel een ondersteunende rol vervullen naar het MKB, maar gezien de thematiek ook een leidende rol, waarmee ook zij kunnen optreden als begunstigden. De focus ligt hierbij in het bijzonder ook op nieuwe projectaanvragers. Uiteindelijk heeft de versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie voor het MKB op het gebied van een groener programmagebied positieve effecten voor de burgers in het programmagebied.

2.2.2.4. Aanduiding van specifiek beoogde gebieden, inclusief gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied.

2.3. Prioriteit 3: Samen werken aan een verbonden grensgebied

De derde prioriteitsas omvat beleidsdoelstelling nr. 4 conform verordening (EU) nr. 2021/xxx, art. 3: Een socialer en inclusiever Europa door de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten

Prioriteitsas 3	
<i>Titel</i>	<i>Samen werken aan een verbonden grensgebied</i>
<i>Fonds</i>	EFRO

2.3.1. Specifieke doelstelling 1

<i>Titel</i>	i) Het verbeteren van de doeltreffendheid en het inclusieve karakter van de arbeidsmarkten en de toegang tot hoogwaardige werkgelegenheid door de ontwikkeling van sociale innovatie infrastructuur
--------------	---

2.3.1.1. Interventies binnen prioriteit en de bijdrage hiervan aan de specifieke doelstellingen

<i>Interventie</i>	- <i>Grensoverschrijdende samenwerking en netwerkontwikkeling gericht op het verbeteren van de toegang tot de interregionale arbeidsmarkt.</i>
<i>Bijdrage aan specifieke doelstelling</i>	<i>Door grensoverschrijdende samenwerking en de ontwikkeling van een netwerk gericht op het verbeteren van de toegang tot de interregionale arbeidsmarkt worden de kansen aan beide kanten van de grens beter benut, wat de doeltreffendheid en inclusiviteit van de arbeidsmarkten ten goede komt.</i>

2.3.1.2. Indicatoren

Tabel 2: Output indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2027)
3		RCO 81	Participation in joint actions across borders	Participation	160	3205
3		RCO 87	Organisations cooperating across borders	Organisation	2	45

Tabel 3: Resultaat indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Nulwaarde	Basisjaar	Doel (2027)	Bron	Opmerkingen
3		RCR 84	Organisations cooperating across borders after project completion	Organisation	0	2020	36		

2.3.1.3. De meest relevante doelgroepen

De maatregelen in prioriteit 3 zijn gericht op het bereiken van duurzame samenwerking en afspraken tussen overheden en overige instituties in het programmagebied op het gebied van arbeidsmarkt in bredere zin. De aandacht gaat ook in de derde prioriteit uit naar het MKB in de regio en naar netwerken en clusters, naar het opheffen van de barrières die de grens veroorzaakt. Hiervoor is de verankering van het Interreg-programma op lokaal en regionaal niveau essentieel. Ook de inwoners en overheden van de grensregio zijn een belangrijke directe doelgroep. De derde prioriteit dient tevens ter ondersteuning en bevordering van de samenwerking en de activiteiten in het kader van de andere prioriteiten.

2.3.1.4. Aanduiding van specifiek beoogde gebieden, inclusief gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied.

2.3.2. Specifieke doelstelling 2

<i>Titel</i>	ii) Het verbeteren van de gelijke toegang tot inclusieve en hoogwaardige diensten op het gebied van algemeen en beroepsonderwijs en een leven lang leren door het ontwikkelen van barrièrevrije infrastructuur, onder meer door het bevorderen van de veerkracht voor algemeen en beroepsonderwijs en opleiding op afstand en online
--------------	--

2.3.2.1. Interventies binnen prioriteit en de bijdrage hiervan aan de specifieke doelstellingen

<i>Interventie</i>	- <i>Grensoverschrijdende samenwerking en netwerkontwikkeling gericht op het verbeteren van het onderwijsaanbod en grensoverschrijdende informatie-uitwisseling over kwalificaties op het gebied van opleiding.</i>
<i>Bijdrage aan specifieke doelstelling</i>	<i>Door het onderwijsaanbod en de grensoverschrijdende informatie-uitwisseling over kwalificaties te verbeteren kan het onderwijs in de grensregio zich beter richten op de specifieke kenmerken van de grensregio en daarmee de gelijke toegang tot alle diensten op het gebied van onderwijs bevorderen.</i>

2.3.2.2. Indicatoren

Tabel 2: Output indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2027)
3		RCO 81	Participation in joint actions across borders	Participation	812	16239
3		RCO 87	Organisations cooperating across borders	Organisation	3	60

Tabel 3: Resultaat indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Nulwaarde	Basisjaar	Doel (2027)	Bron	Opmerkingen
3		RCR 84	Organisations cooperating across borders after project completion	Organisation	0	2020	48		

2.3.2.3. De meest relevante doelgroepen

De maatregelen in prioriteit 3 zijn gericht op het bereiken van duurzame samenwerking en afspraken tussen overheden en overige instituties in het programmagebied op het gebied van onderwijs in bredere zin. De aandacht gaat ook in de derde prioriteit uit naar het MKB in de regio en naar netwerken en clusters, naar het opheffen van de barrières die de grens veroorzaakt. Hiervoor is de verankering van het Interreg-programma op lokaal en regionaal niveau essentieel. Ook de inwoners en overheden van de grensregio zijn een belangrijke directe doelgroep. De derde prioriteit dient tevens ter ondersteuning en bevordering van de samenwerking en de activiteiten in het kader van de andere prioriteiten.

2.3.2.4. Aanduiding van specifiek beoogde gebieden, inclusief gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied.

2.3.3. Specifieke doelstelling 3

<i>Titel</i>	iv) Te zorgen voor gelijke toegang tot gezondheidszorg en het bevorderen van de veerkracht van gezondheidszorgstelsels met inbegrip van eerstelijnszorg en het bevorderen van de overgang van institutionele naar gezins- en gemeenschapsgebonden zorg
--------------	--

2.3.3.1. Interventies binnen prioriteit en de bijdrage hiervan aan de specifieke doelstellingen

<i>Interventie</i>	- Grensoverschrijdende samenwerking rond de toegankelijkheid, doelmatigheid, innovatieve medische zorg, preventie, en kwaliteitsborging van gezondheidsstelsels.
<i>Bijdrage aan specifieke doelstelling</i>	Door grensoverschrijdende samenwerking rond toegankelijkheid, doelmatigheid, innovatieve medische zorg, preventie, en kwaliteitsborging van gezondheidsstelsels, wordt er gewerkt aan de verbetering van de gezondheidszorg in de grensregio, gericht op de grensregio en haar unieke elementen.

2.3.3.2. Indicatoren

Tabel 2: Output indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2027)
3		RCO 87	Organisations cooperating across borders	Organisation	2	45

Tabel 3: Resultaat indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Nulwaarde	Basisjaar	Doel (2027)	Bron	Opmerkingen
3		RCR 84	Organisations cooperating across borders after project completion	Organisation	0	2020	36		

2.3.3.3. De meest relevante doelgroepen

De maatregelen in prioriteit 3 zijn gericht op het bereiken van duurzame samenwerking en afspraken tussen overheden en overige instituties in het programmeergebied op het gebied van gezondheidszorg in bredere zin. De aandacht gaat ook in de derde prioriteit uit naar het MKB in de regio en naar netwerken en clusters, naar het opheffen van de barrières die de grens veroorzaakt. Hiervoor is de verankering van het

Interreg-programma op lokaal en regionaal niveau essentieel. Ook de inwoners van de grensregio zijn een belangrijke directe doelgroep. De derde prioriteit dient tevens ter ondersteuning en bevordering van de samenwerking en de activiteiten in het kader van de andere prioriteiten.

2.3.3.4. Aanduiding van specifiek beoogde gebieden, inclusief gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied.

2.4. Prioriteit 4: Een Europa dichterbij de burger in het grensgebied

De vierde prioriteitsas omvat de Interreg specifieke beleidsdoelstelling nr. 1 conform verordening (EU) nr. 2021/xxx, art. 3: Betere governance in het kader van samenwerking

Prioriteitsas 4	
<i>Titel</i>	<i>Een Europa dichterbij de burger in het grensgebied</i>
<i>Fonds</i>	EFRO

2.4.1. Specifieke doelstelling 1

<i>Titel</i>	ii) Het verbeteren van een efficiënt openbaar bestuur door het bevorderen van de juridische en administratieve samenwerking en de samenwerking tussen de burgers, de actoren van het maatschappelijk middenveld en de instellingen, met name met het oog op het oplossen van juridische en andere belemmeringen in het grensgebied
--------------	--

2.4.1.1. Interventies binnen prioriteit en de bijdrage hiervan aan de specifieke doelstellingen

<i>Interventie</i>	- <i>Grensoverschrijdende juridische en administratieve samenwerking, grensoverschrijdende beleidsvorming, en samenwerking tussen overheden en overige (maatschappelijke) stakeholders</i>
<i>Bijdrage aan specifieke doelstelling</i>	<i>Verbeteren van een efficiënt openbaar bestuur begint, zeker in de grensregio, bij samenwerking en kennis van bijvoorbeeld de werkwijzen en gewoontes aan de andere kant van de grens. Door deze samenwerking kan verduidelijkt worden waar de juridische en andere belemmeringen in het grensgebied liggen en hier actief aan gewerkt worden.</i>

2.4.1.2. Indicatoren

Tabel 2: Output indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2027)
4		RCO 87	Organisations cooperating across borders	Organisation	2	30

Tabel 3: Resultaat indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Nulwaarde	Basisjaar	Doel (2027)	Bron	Opmerkingen
4		RCR 84	Organisations cooperating across borders after project completion	Organisation	0	2020	24		

2.4.1.3. De meest relevante doelgroepen

De maatregelen in prioriteit 4 zijn gericht op het bereiken van duurzame samenwerking en afspraken tussen overheden en overige instituties in het programmagebied. Deze specifieke doelstelling is er met name op gericht een speelveld te creëren in het grensgebied, waar de grens zo onzichtbaar mogelijk wordt en alle belemmeringen zoveel mogelijk weggenomen worden. Om deze reden zijn overheden en (maatschappelijke) stakeholders de meest relevante doelgroepen binnen deze specifieke doelstelling. Maar de aandacht gaat ook in de vierde prioriteit uit naar het MKB in de regio en naar netwerken en clusters, naar het opheffen van de barrières die de grens veroorzaakt. Hiervoor is de verankering van het Interreg-programma op lokaal en regionaal niveau essentieel. Ook de inwoners van de grensregio zijn een belangrijke directe doelgroep.

2.4.1.4. Aanduiding van specifiek beoogde gebieden, inclusief gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied.

2.4.2. Specifieke doelstelling 2

<i>Titel</i>	iii) Het opbouwen van wederzijds vertrouwen, met name door het aanmoedigen van people-to-people activiteiten
--------------	--

2.4.2.1. Interventies binnen prioriteit en de bijdrage hiervan aan de specifieke doelstellingen

<i>Interventie</i>	- Grensoverschrijdende samenwerking en netwerkvorming tussen burgers, regionale en lokale organisaties en overheden
<i>Bijdrage aan specifieke doelstelling</i>	Wanneer burgers, organisaties en overheden, aan beide kanten van de grens elkaar niet zien, niet kennen en nooit samenwerken, kan er geen vertrouwen opgebouwd worden. Vertrouwen wordt opgebouwd door het beleven van succesvolle samenwerking, ook op kleinere schaal middels onder andere people-to-people activiteiten.

2.4.2.2. Indicatoren

Tabel 2: Output indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2027)
4		RCO 87	Organisations cooperating across borders	Organisation	6	120

Tabel 3: Resultaat indicatoren

Prioriteit	Specifieke doelstelling	ID	Indicator	Meeteenheid	Nulwaarde	Basisjaar	Doel (2027)	Bron	Opmerkingen
4		RCR 84	Organisations cooperating across borders after project completion	Organisation	0	2020	96		

2.4.2.3. De meest relevante doelgroepen

De maatregelen in prioriteit 4 zijn gericht op het bereiken van duurzame samenwerking en afspraken tussen burgers, overheden en overige instituties in het programmagebied. Maar de aandacht gaat ook in de vierde prioriteit uit naar het MKB in de regio en naar netwerken en clusters, naar het opheffen van de barrières die de grens veroorzaakt. Hiervoor is de verankering van het Interreg-programma op lokaal en regionaal niveau essentieel. De inwoners van de grensregio zijn een belangrijke directe doelgroep. Immers

kan echte samenwerking niet ontstaan zonder kennis van en interesse in het buurland en zonder de juiste faciliteiten voor het opbouwen van grensoverschrijdende contacten en voor het wonen en werken over de grens.

2.4.2.4. Aanduiding van specifiek beoogde gebieden, inclusief gebruik van territoriale instrumenten

Het Interreg programma Deutschland-Nederland is één nauw samenhangend en geïntegreerd gebied. Alle specifieke doelstellingen zijn daarom van toepassing op het gehele programmagebied.

2.1.1.5. Gepland gebruik van financieringsinstrumenten

Financieringsinstrumenten (of “Financial Engineering Instruments”, FEI) onder EFRO (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) hebben de volgende hoofdkenmerken:

- Het is de bedoeling dat de verstrekte financiering wordt terugbetaald. De middelen die worden terugbetaald kunnen keer op keer opnieuw worden ingezet (revolverend karakter);
- Met de financiering worden investeringsactiviteiten ontplooid die anders niet tot stand zouden zijn gekomen. Financieringsinstrumenten kunnen dus alleen worden ingezet in geval van marktfalen;
- Met behulp van financieringsinstrumenten wordt additionele private financiering aangetrokken (hefboomwerking).

Vanwege bovenstaande eigenschappen hecht de Europese Commissie (EC) in de nieuwe programmaperiode waarde aan de inzet van financieringsinstrumenten als (achtergestelde) leningen, participaties en garanties en andere typen revolverende ondersteuning. De EC heeft in de programmaperiode 2007-2013 revolverende pilot-instrumenten ontwikkeld. Voor de nieuwe programmaperiode 2021-2027 ziet de EC een belangrijkere rol voor dit type instrumenten weggelegd, ook in Interreg-verband, hoewel in de huidige programmaperiode daarmee nog nauwelijks ervaring is opgedaan.

In het kader van dit gegeven is in de voorbereiding van het INTERREG V A-programma 2014-2020 een studie uitgevoerd naar de mogelijkheden van de inzet van financiële instrumenten binnen het subsidieprogramma INTERREG Deutschland-Nederland.⁸ Onder andere heeft een analyse plaatsgevonden van de meeste relevante beschikbare documenten over financiële instrumenten, specifiek binnen de context van grensoverschrijdende samenwerking. Het betrof Europese verordeningen en uitwerkingen daarvan, specifieke Nederlandse en Duitse wet- en regelgeving, bestaande studies en onderzoeken, *best practices* uit andere Europese grensoverschrijdende programma's, etc.

Als conclusie is een lijst met mogelijkheden, kansen, knelpunten en risico's opgesteld. Het blijkt dat revolverende fondsen vanwege hun multipliereffect en activeringspotentieel een zinvol instrument binnen het Interreg-programma Deutschland-Nederland kan zijn, dit is echter niet voor alle ondersteuningsdoelen aanbevelenswaardig. In vergelijking met traditionele subsidies kunnen revolverende fondsen vanwege hun hefboomeffect en tijdelijke karakter een efficiëntere inzet van middelen mogelijk maken. Bovendien stimuleren zij economische activiteiten die een duurzaam effect beogen. Hierbij mag echter niet de effectiviteit uit het oog worden verloren. Om verdringing en afgeleide effecten te voorkomen dienen revolverende fondsen financieringstekorten aan te vullen in sectoren waar traditionele banken, private investeerders en ook publieke ontwikkelingsbanken en waarborgfondsen weigeren te investeren, bijvoorbeeld omdat het grensoverschrijdende projecten betreft.

Vanwege de relatief grote risico's is het niet erg realistisch om ervan uit te gaan dat effectieve revolverende fondsen in de territoriale samenwerking zichzelf langdurig in stand kunnen houden. Men moet in dit verband rekening houden met relatief hoge transactie- en beheerskosten in relatie tot de verstrekte middelen.

Op basis van de bovenstaande overwegingen en met het uitgangspunt dat nieuwe administratieve en bureaucratische structuren vanwege de lastendruk voor projectuitvoerders en programma-instanties absoluut vermeden moeten worden, is besloten om nog niet direct bij aanvang van het programma gebruik te maken van financiële instrumenten.

⁸ Verkennende studie financieringsinstrumenten in INTERREG V A Deutschland-Nederland, ERAC/IAT, 30 juli 2013

In de voorbereidingsgroep van het Interreg VI-programma is opnieuw overwogen om gebruik te maken van financiële instrumenten waarin opnieuw de uitgevoerde studie de basis voor de keuze vormde. Aangezien de omstandigheden en zienswijze op het volgen van de aanbevelingen uit deze studie onveranderd waren gebleven, is ervoor gekozen om geen gebruik te maken van financiële instrumenten.

Het instellen van een extra structuur binnen het programma waarin een separaat fonds wordt beheerd, zou een disproportionele lastendruk en complicatie opleveren voor het programma.

Wel wordt de mogelijkheid opengehouden om, indien dit door het Comité van Toezicht als zinvol wordt gezien, in de loop van het programma de inzet van financiële instrumenten te heroverwegen en bijvoorbeeld pilotprojecten zoals revolverende fondsen op te zetten.

2.1.1.6. Indicatieve uitsplitsing van de EU-programmamiddelen naar interventietype

In overeenstemming met verordening (EU) nr. 2021/xxxx, art. 17, lid 4(e)(vi)

Tabel 7: Dimensie 1 - Steunverleningsgebied

Prior.	Fonds	Specifieke doelstelling		Omschrijving	Bedrag (EUR)
1	EFRO	i) het ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en de invoering van geavanceerde technologieën;	010	Onderzoek en innovatie in kleine en middelgrote ondernemingen, waaronder netwerkactiviteiten	30.378.170,86 €
1	EFRO	i) het ontwikkelen en versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en de invoering van geavanceerde technologieën;	029	Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen, onderzoekscentra en universiteiten gericht op de koolstofarme economie, bestendigheid tegen en adaptatie aan klimaatverandering	30.378.170,86 €
1	EFRO	iii) het versterken van de duurzame groei en het concurrentievermogen van het mkb, onder meer door middel van productieve investeringen;	021	Bedrijfsontwikkeling en internationalisering van kmo's, met inbegrip van productieve investeringen	10.126.056,95 €
1	EFRO	iii) het versterken van de duurzame groei en het concurrentievermogen van het mkb, onder meer door middel van productieve investeringen;	023	Ontwikkeling van vaardigheden voor slimme specialisatie, de industrietransitie, ondernemerschap en het aanpassingsvermogen van ondernemingen	15.189.085,43 €
1	EFRO	iii) het versterken van de duurzame groei en het concurrentievermogen van het mkb, onder meer door middel van productieve investeringen;	027	Innovatieprocessen in kmo's (innovatie op basis van processen, organisatie, marketing, co creatie, gebruikers en vraag)	15.189.085,43 €
2	EFRO	iv) het bevorderen van de aanpassing aan de klimaatverandering en rampen- en, risicopreventie, veerkracht, met inachtneming van ecosysteem gebaseerde benaderingen	060	Maatregelen voor aanpassing aan klimaatverandering en preventie en beheer van aan het klimaat gerelateerde risico's: overige, zoals stormen en droogte (met inbegrip van bewustmaking, burgerbescherming en rampenbestrijdingssystemen, infrastructuur en ecosysteemgerichte benaderingen)	13.501.409,27 €
2	EFRO	vi) het bevorderen van de overgang naar een circulaire en grondstof-efficiënte economie	030	Onderzoeks- en innovatieprocessen, technologieoverdracht en samenwerking tussen ondernemingen gericht op de circulaire economie	27.002.818,54 €
2	EFRO	vi) het bevorderen van de overgang naar een circulaire en grondstof-efficiënte economie	075	Ondersteuning van milieuvriendelijke productieprocessen en efficiënt gebruik van hulpbronnen in kmo's	4.500.469,76 €

3	EFRO	i) het verbeteren van de doeltreffendheid en inclusiviteit van de arbeidsmarkten en de toegang tot hoogwaardige werkgelegenheid door de ontwikkeling van sociale innovatie infrastructuur	134	Maatregelen voor betere toegang tot de arbeidsmarkt	11.813.733,11 €
3	EFRO	ii) het verbeteren van de gelijke toegang tot inclusieve en hoogwaardige diensten op het gebied van onderwijs, opleiding en een leven lang leren door het ontwikkelen van infrastructuur, onder meer door het bevorderen van de veerkracht voor onderwijs en opleiding op afstand en online	149	Ondersteuning voor basis- en secundair onderwijs (uitgezonderd infrastructuur)	7.875.822,07 €
3	EFRO	ii) het verbeteren van de gelijke toegang tot inclusieve en hoogwaardige diensten op het gebied van onderwijs, opleiding en een leven lang leren door het ontwikkelen van infrastructuur, onder meer door het bevorderen van de veerkracht voor onderwijs en opleiding op afstand en online	150	Ondersteuning voor tertiair onderwijs (uitgezonderd infrastructuur)	5.906.866,56 €
3	EFRO	ii) het verbeteren van de gelijke toegang tot inclusieve en hoogwaardige diensten op het gebied van onderwijs, opleiding en een leven lang leren door het ontwikkelen van infrastructuur, onder meer door het bevorderen van de veerkracht voor onderwijs en opleiding op afstand en online	151	Ondersteuning voor volwassenenonderwijs (uitgezonderd infrastructuur)	1.968.955,52 €
3	EFRO	iv) Grensoverschrijdende maatregelen rond de toegankelijkheid, doelmatigheid, innovatieve medische zorg, preventie, en kwaliteitsborging van gezondheidsstelsels	160	Maatregelen ter verbetering van de toegankelijkheid, doelmatigheid en veerkracht van gezondheidsstelsels (uitgezonderd infrastructuur)	11.813.733,11 €
4	EFRO	ii) Het verbeteren van een efficiënt openbaar bestuur door het bevorderen van de juridische en administratieve samenwerking en de samenwerking tussen de burgers, de actoren van het maatschappelijk middenveld en de instellingen, met name met het oog op het oplossen van juridische en andere belemmeringen in het grensgebied	173	Verbetering van de institutionele capaciteit van overheidsinstanties en belanghebbenden bij de uitvoering van territoriale samenwerkingsprojecten en initiatieven in grensoverschrijdend, transnationaal, maritiem en interregionaal verband	7.875.822,07 €
4	EFRO	iii) Het opbouwen van wederzijds vertrouwen, met name door het aanmoedigen van people-to-people activiteiten	173	Verbetering van de institutionele capaciteit van overheidsinstanties en belanghebbenden bij de uitvoering van territoriale samenwerkingsprojecten en initiatieven in grensoverschrijdend, transnationaal, maritiem en interregionaal verband	31.503.288,30 €

Tabel 8: Dimensie 2 – Financieringsvorm

Prioritaire as	Code	Omschrijving	Indicatief bedrag
1	01	Niet-terugvorderbare subsidie	€ 101.260.569,53
2	01	Niet-terugvorderbare subsidie	€ 48.155.026,40
3	01	Niet-terugvorderbare subsidie	€ 42.135.648,10
4	01	Niet-terugvorderbare subsidie	€ 42.135.648,10

Tabel 9: Dimensie 3 – Territoriale verwezenlijkingsmechanismen en territoriale oriëntatie

Prioritaire as	Code	Omschrijving	Indicatief bedrag
1	07	Niet van toepassing	€ 101.260.569,53
2	07	Niet van toepassing	€ 48.155.026,40
3	07	Niet van toepassing	€ 42.135.648,10
4	07	Niet van toepassing	€ 42.135.648,10

3. Financieringsplan

3.1 Financiële toewijzing per jaar

Tabel 10: Financiële toewijzing per jaar

Fonds	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Totaal
<i>ERDF (territorial cooperation goal)</i>	2.407.751,32	9.534.878,24	17.437.858,40	24.902.367,65	61.253.110,92	62.158.058,64	63.081.106,82	240.775.132,00
<i>IPA III CBC</i>								
<i>NDICI CBC</i>								
<i>IPA III</i>								
<i>NDICI</i>								
<i>OCTP</i>								
<i>Interreg funds</i>								
Totaal	2.407.751,32	9.534.878,24	17.437.858,40	24.902.367,65	61.253.110,92	62.158.058,64	63.081.106,82	240.775.132,00

3.2 Totale financiële toewijzing per fonds en nationale cofinanciering

Tabel 11: Financiële toewijzing per fonds en nationale cofinanciering

Beleidsdoelstelling nr.	Prioriteit	Fonds	Basis voor berekening bijdrage EU (totale subsidiaire kosten of publieke bijdrage)	Bijdrage EU (a) = (a1) + (a2)	Indicatieve verdeling EU bijdrage		nationale bijdrage (b) = (c) + (d)	Indicatieve verdeling nationale bijdrage		totaal (e) = (a) + (b)	Cofinancieringspercentage (f) = (a) ÷ (e)	Bijdrage van derde landen (ter informatie)	
					zonder TB volgens artikel 27 lid 1 (a1)	Voor TB volgens artikel 27 lid 1 (a2)		nationale publieke bijdrage (c)	nationale private bijdrage (d)				
1	Prioriteit 1	ERDF		108.348.809,40	101.260.569,53	7.088.239,87	101.260.569,53	60.756.341,72	40.504.227,81	209.609.378,93	51,7%	0	
		IPA III CBC											
		NDICI CBC											
		IPA III											
		NDICI											
		OCTP											
		Interreg-fondsen											
2	Prioriteit 2	(fondsen als boven)		48.155.026,40	45.004.697,57	3.150.328,83	45.004.697,57	31.503.288,30	13.501.409,27	93.159.723,97	51,7%	0	
4	Prioriteit 3			42.135.648,10	39.379.110,37	2.756.537,73	39.379.110,37	35.441.199,34	3.937.911,04	81.514.758,47	51,7%	0	
ISO1	Prioriteit 4			42.135.648,10	39.379.110,37	2.756.537,73	39.379.110,37	35.441.199,34	3.937.911,04	81.514.758,47	51,7%	0	
	Totaal	alle Fondsen		240.775.132,00	225.023.487,85	15.751.644,16	225.023.487,85	163.142.028,69	61.881.459,16	465.798.619,84	51,7%	0	
		ERDF											
		IPA III CBC											
		NDICI CBC											
		IPA III											
		NDICI											
		OCTP											
		Interreg-fondsen											
	Totaal	(fondsen als boven)		240.775.132,00	225.023.487,85	15.751.644,16	225.023.487,85	163.142.028,69	61.881.459,16	465.798.619,84	51,7%	0	

4. Maatregel die is genomen om de relevante partners te betrekken bij de opstelling van het Interreg-programma en de rol van die Interreg-partners bij de uitvoering, het toezicht en de evaluatie

Het voorbereidingsproces voor het nieuwe Interreg-programma werd gekenmerkt door een principe van partnerschap waarbij de nationale en regionale actoren aan beide zijden van de grens bij het proces betrokken zijn. De voorbereidingsgroep, verantwoordelijk voor de afstemming alle aspecten van het nieuwe programma, bestaat uit een vertegenwoordiging van alle nationale en regionale partners (lidstaten en regio's) van het Interreg-programma. Om een efficiënt werkende groep te kunnen waarborgen, kwam men overeen de grootte van de groep beperkt te houden (zo mogelijk slechts één vertegenwoordiger per organisatie). Daarmee gepaard ging voor alle betrokkenen de verplichting om de processen en beslissingen van de voorbereidingsgroep enerzijds terug te koppelen met de afvaardigende organisatie, de relevante politiek vertegenwoordigers en de sociale partners, en anderzijds hun belangen mede in te brengen in de discussie van de voorbereidingsgroep.

In aanvulling op de overlegstructuur van de voorbereidingsgroep hebben regelmatig trilaterale gesprekken tussen de lidstaten/deelstaten plaatsgevonden. Vanzelfsprekend is de Commissie over de voortgang van dit proces regelmatig geïnformeerd en is er bij de ontwikkeling van het programma sprake geweest van een constructieve dialoog met de Commissie.

Het vraaggestuurd ontwerpen van het programma is bij de voorbereiding een belangrijk uitgangspunt geweest. Naast de genoemde afstemming tussen de regio's, de sectoren en de sociale partners in het kader van de voorbereidingsgroep wordt dit principe vormgegeven door de organisatie van twee grote stakeholderconferenties en een publieke consultatie. Met de bovenstaande processen en maatregelen wordt een concrete invulling gegeven aan het principe van partnerschap dat in artikel 17, lid 4 ETS en artikel 6 CPR door de EU-Commissie wordt beschreven.

Stakeholderconferenties

Na opstelling van de eerste thematische concepten zijn er twee stakeholderconferenties georganiseerd. Tijdens deze conferenties konden regionale actoren (onder andere lokale overheden, economische en sociale partners, maar ook veel MKB'ers) hun doelstellingen en wensen inbrengen. Een bijzondere nadruk lag hierbij op het bereiken van MKB'ers uit de grensregio. De stakeholders werden voor hun deelname gecontacteerd door middel van een uitnodiging op de website www.deutschland-nederland.eu, door het benaderen van partners uit het INTERREG V-programma en door middel van de identificatie van relevante personen en organisaties uit de netwerken van de verschillende Interreg-partners. Tijdens de stakeholderconferenties op 27 maart 2019 in Emmen (voor het Noordelijk deel van het programmagebied) en op 3 april 2019 in Kalkar (voor het Zuidelijk deel van het programmagebied) werd de voortgang van het voorbereidingsproces gepresenteerd en kregen stakeholders de kans om in workshops hun bijdrage te leveren aan de strategische oriëntatie van het programma. De resultaten van de stakeholderconferenties zijn gepubliceerd op de website www.deutschland-nederland.eu en vanzelfsprekend ook verwerkt in de hoofdstukken.

Publieke consultatie

Het definitieve programmaontwerp is op 29 oktober 2020 door de voorbereidingsgroep vastgesteld en vervolgens met alle relevante regionale en nationale actoren afgestemd. In het kader van de publieke consultatie in februari 2021 in het programma ter inzage gelegd, alsmede op het internet in digitale vorm ter beschikking gesteld. De consultatie van de verantwoordelijke overheden, de instanties voor milieubelangen en de economische- en sociale partners in de betreffende lidstaten vond daarnaast plaats door middel van

de leden van de voorbereidingsgroep. Deze hebben regelmatig in hun gremia over de status van het programma verslag gedaan. De consultatie van stakeholders uit de regio's (onder andere het MKB) heeft plaatsgevonden tijdens de hiervoor beschreven stakeholderconferenties.

De publieke consultatie tenslotte is in de aangegeven gremia en door middel van publicaties bekend gemaakt. Hierbij zijn alle deelnemers aan de stakeholderconferenties nogmaals aangeschreven om hen expliciet op de inspraakmogelijkheden te wijzen. De reacties op de publieke consultaties worden meegenomen om tot een definitief ontwerp van het programma te komen.

Rol partners bij uitvoering, toezicht en evaluatie

Voor het beheer van het Interreg VI A-programma Deutschland-Nederland wordt een Comité van Toezicht opgericht. Het Comité van Toezicht is een gremium waarin de politieke vertegenwoordigers van alle Interreg-partners plaatshebben. Het Comité van Toezicht houdt toezicht op de uitvoering van het programma en controleert en stuurt eventueel de algemene strategie. Het vergewist zich ervan dat het programma effectief en volgens de voorschriften wordt uitgevoerd. Het Comité van Toezicht zal de besluitvorming over projecten delegeren⁹. Elke projectaanvraag wordt aan de betrokken Interreg-partners ter advisering en besluitvorming voorgelegd. Bij de Interreg-partners gaat het voor een groot deel om door eigen parlementen of vergelijkbare, democratisch gelegitimeerde gremia gedragen organisaties en instanties (in deze gremia zijn economische en sociale partners en organisaties voor milieubelangen vertegenwoordigd). Op deze manier worden alle partners ter plaatse, inclusief de lokale economische en sociale partners, de en overige relevante instanties, betrokken bij de uitvoering van het programma. Deze werkwijze komt overeen met Art. 10, lid 2 van VO (EU) nr. 240/2014 (gedragscode inzake partnerschap in het kader van de Europese structuur- en investeringsfondsen). De lidstaten betrekken de relevante partners bij de voorbereidingen van het Comité van Toezicht, voornamelijk door deel te nemen aan de in de lidstaten georganiseerde coördinatiecomités op nationaal niveau. Voorbeelden in Nederland zijn de nationale Sociaal-Economische Raad (SER) en de provinciale Sociaal-Economische Raden.

De Nederlands-Duitse 'openbaar lichamen (Euregio's) zijn in lijn met het partnerschapsprincipe eveneens lid van het Comité van Toezicht. Via de gremia van de Euregio's worden op lokaal niveau relevante partners (bijv. steden en gemeentes) geadresseerd.

Het vraaggestuurde karakter is niet alleen in de totstandkoming maar ook in de uitvoering van het Interreg-programma leidend. Met verschillende communicatiemaatregelen worden potentiële (nieuwe) projectpartners op de mogelijkheden van het Interreg-programma gewezen. Vervolgens worden deze partners door de regionale programmamanagements ondersteund in het opstellen van hun projectaanvragen en in hun zoektocht naar geschikte organisaties om mee samen te werken, zowel nationaal als grensoverschrijdend. De drempel voor het indienen van projecten is hierdoor niet hoog en wordt door de uitvoering van de zogenoemde kaderprojecten voor kleinere organisaties nog verder verlaagd.

Tenslotte zijn de Interreg-partners, in het Comité van Toezicht, en andere gremia, intensief betrokken bij de monitoring en evaluatie van het Interreg VI-programma. Voor evaluatie wordt bij aanvang van het programma door het Comité van Toezicht een evaluatieplan vastgesteld, waarin de verschillende stappen met betrekking tot de monitoring van de voortgang van het programma worden beschreven. Vanzelfsprekend hebben alle Interreg-partners toegang tot het online monitoringsysteem zodat zij de actuele voortgang van het programma te allen tijde zelf kunnen bekijken.

⁹ Over de besluitvorming van projecten wordt nog gediscussieerd.

5. Aanpak van de communicatie en zichtbaarheid voor het Interreg-programma, met inbegrip van de geplande begroting

Doelstellingen

<p>1. Ontwikkeling en uitvoering van en communicatie over succesvolle en aantrekkelijke grensoverschrijdende projecten</p>
<p>1.1. Interesse in de subsidiemogelijkheden van het Interreg-programma wekken bij (nieuwe) potentiële begunstigden en contacten te leggen</p>
<p>1.2. Verdere vermindering van het bureaucratische imago van het programma door bekendheid te geven aan de ingevoerde vereenvoudigingen/ beperking van de regelgeving</p>
<p>1.3. Kwalitatief hoogwaardige aanvragen realiseren door duidelijke informatie te verstrekken over de praktische aspecten van het programma, de communicatie en advies</p>
<p>1.4. Succesvolle projectuitvoering door het verstrekken van begrijpelijke en gemakkelijk toegankelijke informatie</p>
<p>1.5. Informatie over/ondersteuning van de begunstigden bij de communicatie van de projectresultaten (aan het grote publiek en de relevante sectoren van het project)</p>
<p>1.6. Projecten aan te moedigen en in staat te stellen te voldoen aan de communicatie-eisen van Interreg en de EU door middel van passende communicatietools</p>
<p>1.7. Gerichte centrale communicatie van projectactiviteiten en -resultaten</p>
<p>2. Informatie over de mogelijkheden en de toegevoegde waarde van EU-financiering in de vorm van het Interreg-programma Deutschland-Nederland</p>
<p>2.1. Vergroting van de bekendheid en de zichtbaarheid van het subsidieprogramma</p>
<p>2.2. Informatie aan het publiek over de activiteiten en resultaten van het programma</p>
<p>2.3. Het benadrukken van de positieve impact en de toegevoegde waarde van de EU om een positief beeld van Europa over te brengen</p>
<p>2.4. Strategische positionering van het programma door gerichte communicatie over de successen (effecten en resultaten) van het programma naar besluitvormers binnen en buiten het programma</p>

Doelgroepen

- *Potentiële projectpartners (begunstigden)*
- *Leadpartners en partners*
- *Bestuurders en ambtenaren (de programmapartners)*
- *Ambtenaren en bestuurders (buiten het programma om; bijv. EU, INTERACT, nationale ministeries)*
- *Medewerkers van de programma- instanties/Euregio's*
- *Een zo breed mogelijk publiek (in het programmagebied)*
- *Andere Interreg/nationale subsidieprogramma's*

Communicatiekanalen

Online-communicatie

Informatie over financieringsmogelijkheden en projectresultaten moet in toenemende mate via online publicaties worden verstrekt en aan de betreffende doelgroep worden aangeboden.

Social media

De integratie van sociale media speelt een belangrijke rol in de online-communicatie. Hiervoor zijn onafhankelijke programma-accounts ingericht op sociale media-kanalen zoals LinkedIn, Facebook, Twitter en YouTube, die verder gebruikt en uitgebreid zullen worden.

(Openbare) Evenementen

Persoonlijke contacten zijn bijzonder waardevol. Er moeten om die reden vanuit het programma regelmatig (project-)evenementen over relevante thematische sectoren worden georganiseerd.

Publicaties in drukvorm

Voor een succesvolle externe communicatie van het subsidieprogramma zijn nog steeds gedrukte publicaties nodig. Alle publicaties zullen ook in digitale en laagdrempelige vorm op de website van het programma beschikbaar worden gesteld.

Netwerkcommunicatie

Ook in de "Interreg-wereld" zijn professionele contacten essentieel. Het Interreg-programma Deutschland-Nederland maakt hiervoor gebruik van regelmatige netwerkevenementen/bijeenkomsten.

Geplande begroting

Er moet een passend communicatiebudget beschikbaar zijn voor de in de communicatiestrategie vastgestelde communicatieactiviteiten.

Bij het Gemeenschappelijk Interreg Secretariaat wordt een post van een PR-coördinator (1 FTE) gecreëerd, die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de communicatiestrategie en de -activiteiten en -maatregelen. De personeelskosten voor deze post bedragen 581.532 euro.

Aangezien sommige communicatieactiviteiten o.a. worden uitgevoerd als onderdeel van de normale activiteiten van de regionale programmamanagements, kunnen de daaraan verbonden kosten niet nauwkeurig worden gekwantificeerd. Deze worden hier dus buiten beschouwing gelaten.

Budget „overige kosten“

Maatregelen	Totaal
Informatiebijeenkomsten, workshops en verdere bijeenkomsten	140.000,00 €
Herinrichten en het beheer van de programmawebsite	35.000,00 €
Samenstellen van gedrukte en digitale publicaties over het programma	30.000,00 €
Verdere communicatieactiviteiten op programmaniveau (campagnes, gadgets etc.)	45.000,00 €
Informatiebijeenkomst op regionaal niveau	140.000,00 €
Totale kosten PR & communicatie	390.000,00 €

Dit resulteert in een geraamd totaalbedrag van € 971.532 voor de uitvoering van de communicatiestrategie tussen 1.1.2023 en 31.12.2029.

Monitoring en evaluatie

Om de doelstellingen te kunnen monitoren en evalueren, moeten er indicatoren worden vastgesteld aan de hand waarvan het succes van het programma en de uitgevoerde communicatieactiviteiten kan worden gemeten. Deze indicatoren moeten worden ontleend aan de jaarlijkse communicatieplannen, die ook als informatie voor de Europese Commissie en het Comité van Toezicht dienen:

- Aantal bereikte personen
- Aantal projectactiviteiten
- Aantal communicatieinstrumenten
- Aantal communicatieactiviteiten

6. Indicatie van steun aan kleine projecten, inclusief kleine projecten binnen een kleinprojectenfonds

In Interreg VI zal, net als in INTERREG V, gebruik worden gemaakt van kleine en miniprojecten. Deze projecten bieden een uitgelezen mogelijkheid voor vele doelgroepen, zoals burgers, regionale en lokale organisaties en overheden, om op een kleinschalige manier grensoverschrijdend samen te werken. Deze projecten vallen onder prioriteit 4 en richten zich inhoudelijk met name op sociale aspecten van grensoverschrijdende samenwerking en hebben als overkoepelend doel de barrièrewerking van de grens te verminderen. De kleine en miniprojecten zullen regionaal worden “beheerd” door de vier Euregio ‘s, die als Lead Partner zullen optreden. De verdere inhoudelijke en financiële uitwerking volgt op een later moment.

7. Uitvoeringsbepalingen

7.1. Programma-autoriteiten

Tabel 12: Programma-autoriteiten

Programma- autoriteiten	Naam van de instelling	Naam van de contactpersoon	E-mail
Managementautoriteit	MWIDE NRW	Frau Meisel	verwaltungsbehoerde@deutschland-nederland.eu
Auditautoriteit	Finanzministerium NRW	Herr Emler	ruediger.emler@fm.nrw.de
Instantie waaraan de Commissie de betalingen verricht	Certificeringsautoriteit (EUREGIO)	Frau Seidel	e.seidel@euregio.eu

7.2. Procedure voor het instellen van het gezamenlijke secretariaat

Voor de administratieve ondersteuning van de managementautoriteit, van het Comité van Toezicht (vgl. VO (EU) nr. 2021/xxxx, art. 45 lid 2), voor de coördinatie van de eerstelijnscontrole alsmede voor de uitvoering van alle andere technisch-administratieve taken die betrekking hebben op het programma langs de Nederlands-Duitse grens als geheel wordt, net als in de programmaperiode 2014-2020, gebruik gemaakt van een Gemeenschappelijk Secretariaat.

Het Gemeenschappelijk Secretariaat voert technisch-administratieve taken in overeenstemming met de eisen van de Europese Commissie en van de ministeries van economische zaken van Nederland, van de deelstaat Niedersachsen en van de deelstaat Nordrhein-Westfalen uit. Het Secretariaat heeft de volgende taken:

- ondersteuning van de Interreg-partners
- communicatie met de Europese Commissie
- voorbereiding en afwikkeling van de vergaderingen van het Comité van Toezicht
- monitoring, evaluatie en verslaglegging
- procesverantwoordelijk voor de voorbereiding en afwikkeling van het afstemmingsgremium
- voorlichting en communicatie
- maatregelen ten behoeve van kwaliteitsmanagement / afstemming met de regionale programmamanagements

- evaluatie van het lopende Interreg-programma (kennis- en competentie-centrum)
- afzonderlijke vragen en bijscholing
- coördinatie First Level Control
- begeleiding focusthema's
- secretariële verificatie projectaanvragen

Vanwege de vergelijkbare werkzaamheden in de programmaperiode 2014-2020 kan voor het Interreg VI-programma gebruik gemaakt worden van de reeds bestaande kennis en expertise binnen het Secretariaat.

7.3. Verdeling aansprakelijkheid onder de deelnemende lidstaten en, indien van toepassing, derde landen en LGO's, in het geval van financiële correcties die door de beheersautoriteit of de Commissie worden opgelegd

In overeenstemming met verordening (EU) nr. 2021/xxxx, art. 51 wordt de EFRO-steun voor het samenwerkingsprogramma op één enkele rekening zonder nationale subrekeningen betaald. In overeenstemming met verordening (EU) nr. 2021/xxxx, art. 52 geldt het volgende: De managementautoriteit zorgt ervoor dat elk bedrag dat als gevolg van een onregelmatigheid onverschuldigd is betaald, wordt teruggevorderd van eerstverantwoordelijke begunstigde (lead partner). De overige partners betalen onverschuldigd betaalde bedragen terug aan de lead partner, zoals vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst. Als de managementautoriteit er niet in slaagt terugbetaling van de lead partner te verkrijgen, betaalt de lidstaat op wiens grondgebied de betrokken lead partner gevestigd is of, in het geval van een EGTS of een vergelijkbare grensoverschrijdende organisatie, geregistreerd is, het onverschuldigd aan de lead partner betaalde bedrag terug aan de managementautoriteit. De managementautoriteit is verantwoordelijk voor de terugbetaling van de desbetreffende bedragen aan de algemene begroting van de Unie overeenkomstig de verdeling van de aansprakelijkheden onder de deelnemende lidstaten. De lidstaat, op wiens grondgebied de betrokken lead partner gevestigd is of, in het geval van een EGTS of een vergelijkbare grensoverschrijdende organisatie, geregistreerd is, is aansprakelijk.

8. Gebruik van unit costs, lump sums, flat rates and financiering niet gelinkt aan kosten

Tabel 13: Gebruik van eenheidskosten, forfaitaire bedragen, vaste tarieven en niet aan de kosten gekoppelde financiering

Intended use of Articles 94 and 95	YES	NO
From the adoption the programme will make use of reimbursement of the Union contribution based on unit costs, lump sums and flat rates under priority according to Article 94 CPR (if yes, fill in Appendix 1)	☐	☒
From the adoption the programme will make use of reimbursement of the Union contribution based on financing not linked to costs according to Article 95 CPR (if yes, fill in Appendix 2)	☐	☒

Kaart 1: Kaart van het programmagebied

Appendix 1: Bijdrage unie gebaseerd op eenheidskosten, forfaits en flat rates

Niet van toepassing

Appendix 2: Bijdrage unie gebaseerd op financiering niet gekoppeld aan kosten

Niet van toepassing

Appendix 3: Lijst met acties van strategisch belang, inclusief tijdsplanning

Niet van toepassing